

1426-е засідання, 23 лютого 2022 р.

6 Соціальна згуртованість

6.2 Керівний комітет з прав дитини (CDENF)

Стратегія Ради Європи з прав дитини на 2022–2027 рр.: «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства»

СТРАТЕГІЯ РАДИ ЄВРОПИ З ПРАВ ДИТИНИ НА 2022–2027 рр.:**«Права дитини на практиці:
від стабільної реалізації до спільного новаторства»****Зміст**

1.	<u>ВСТУП. РАДА ЄВРОПИ ТА ПРАВА ДИТИНИ</u>	3
1.1.	ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ РАДИ ЄВРОПИ	3
1.2.	СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТЕКСТ — ДОДАТКОВА ЦІННІСТЬ СТРАТЕГІЇ	3
1.3.	КОНЦЕПЦІЯ ТА ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ СТРАТЕГІЇ	4
1.4.	ПРОЧИТАННЯ, РОЗУМІННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ	5
2.	<u>СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ТА ЗАХОДИ</u>	6
2.1.	СВОБОДА ВІД НАСИЛЬСТВА ДЛЯ ВСІХ ДІТЕЙ	9
2.2.	РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА СОЦІАЛЬНЕ ВКЛЮЧЕННЯ ДЛЯ ВСІХ ДІТЕЙ	13
2.3.	ДОСТУПНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВСІХ ДІТЕЙ І ЇХ БЕЗПЕЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ	19
2.4.	ДРУЖНЕ ДО ДИТИНИ ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ ВСІХ ДІТЕЙ	23
2.5.	НАДАННЯ ПРАВА ВИСЛОВЛЮВАТИСЯ КОЖНІЙ ДИТИНІ	27
2.6.	ПРАВА ДІТЕЙ У КРИЗОВИХ І НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	31
3	<u>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ. ЯК ЦЬОГО ДОСЯГТИ?</u>	34
3.1	СУСПІЛЬНІ ІНСТИТУТИ	34
3.2	МЕТОДИ РОБОТИ	35
3.3	ПАРТНЕРСЬКІ ВІДНОСИНИ	35
3.4	РЕСУРСИ	36
3.5	КОМУНІКАЦІЯ ТА ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ	36
4	<u>ВІДСТЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ</u>	37

1. ВСТУП. Рада Європи та права дитини

1. Захист прав дитини є ключовим елементом місії Ради Європи щодо захисту прав людини, підтримання демократії та збереження верховенства права. Із моменту запуску програми «Будуємо Європу для дітей та разом з дітьми» у 2006 р. Рада Європи дбає про відстоювання прав дитини в державах-членах за допомогою багаторічних стратегій, що реалізуються шляхом встановлення стандартів, контролю дотримання нормативних вимог і підтримки реалізації у формі проектів співпраці.

2. У державах-членах Ради Європи діти мають право користуватися всіма правами людини, захищеними Європейською конвенцією з прав людини (ЕКПЛ), Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про права дитини (КПД ООН) та іншими міжнародними і європейськими нормативними документами щодо прав людини. До таких прав належать громадянські, політичні, економічні, соціальні й культурні права. Мета цієї Стратегії — охопити всі ці категорії прав людини й окреслити цілі та пріоритети Ради Європи і її держав-членів щодо захисту прав дитини та втілення цих прав у реальність для всіх дітей за допомогою діяльності в шести пріоритетних напрямках, визначених на 2022–2027 рр.

1.1. Основні документи Ради Європи

3. Поточна **Стратегічна програма Ради Європи на 2021–2025 рр.**, розроблена **Генеральним секретарем**, значною мірою зосереджена на запобіганні дискримінації та забезпеченні захисту вразливих груп населення, до яких належать і діти. «Захист прав національних меншин, представників ЛГБТІ, біженців і мігрантів, особливо неповнолітніх без супроводу» та «заохочення рівності між жінками та чоловіками» також будуть у центрі уваги. Окремо підкреслено посилення боротьби із сексуальною експлуатацією дітей, зокрема шляхом упровадження Конвенцій Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) та про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).

4. Стратегія з прав дитини на 2022–2027 рр. матиме на меті розроблення заходів для підтримки відповідних положень цієї Стратегічної програми, а також «Захист прав людини, демократії та верховенства права в цифровому середовищі: проєкт порядку дій Ради Європи у цифровій сфері на 2022–2025 рр.» з одночасним пошуком взаємозв'язків із пріоритетами й заходами, запропонованими в **інших стратегіях і планах дій Ради Європи**, як-от Стратегії щодо осіб з інвалідністю на 2017–2023 рр., Стратегії боротьби з тероризмом на 2018–2022 рр., Стратегії гендерної рівності на 2018–2023 рр., Стратегічного плану дій щодо інклюзії ромів і кочівників на 2020–2025 рр., Стратегічному плані дій із прав людини та технологій у галузі біомедицини на 2020–2025 рр., Молодіжній стратегії на період до 2030 р., Плані дій Ради Європи із захисту вразливих груп населення у контексті міграції та пошуку притулку в Європі на 2021–2025 рр.

1.2. Стратегічний контекст — додаткова цінність стратегії

5. Недоліки законодавства, сімейного обслуговування і послуг соціального захисту, а також систем судочинства, освіти й охорони здоров'я поглиблюють уразливість дітей з точки зору порушення прав людини. Разом із поширеними соціальними нормами, які виправдовують застосування насильства щодо дітей і заперечують їхній статус суб'єктів прав людини, вони перетворюють дітей на категорію населення, яка зазнає найбільшого негативного впливу під час криз у соціальній галузі, галузі економіки чи охорони здоров'я.

6. На національному рівні затвердження інтегрованих стратегій визнане ключовим чинником ефективного розвитку й захисту прав дитини. Затвердження Стратегії Ради Європи з прав дитини служить аналогічній меті: згуртувати всіх зацікавлених сторін (у межах Ради Європи й за її межами), щоб погодити **єдине бачення** та розробити **спільні рекомендовані стандарти** з конкретними завданнями й чітко встановленими строками та мобілізувати всіх, хто може долучитися до їх виконання.

7. Стратегія потрібна **для вирішення складних міжгалузевих проблем**. Однієї з перешкод ефективного захисту прав дитини є тенденція до ізольованої роботи, що спостерігається на всіх рівнях — міжнародному, загальноєвропейському, національному, регіональному й місцевому. Завдяки залученню всіх ключових зацікавлених сторін стратегія здатна ефективно вирішувати багатогранні проблеми й чітко визначати функції всіх учасників. Тому глибока політична відповідальність і належне управління разом із виділенням достатньої кількості ресурсів і широкою поінформованістю суспільства про права дитини є основоположними аспектами, які забезпечують розуміння статусу дітей як повноцінних суб'єктів прав і ставлення до них відповідним чином.

8. Стратегії допомагають **визначати потреби та знаходити відповідні рішення**, встановлювати пріоритети й ефективно закріпити права дитини в Раді Європи шляхом мобілізації всіх її сил довкола єдиного бачення та порядку дій. Стратегії визначаються чіткі основні етапи, які можна періодично оцінювати й переглядати, щоб забезпечити досягнення прогресу й успіху. Вони також дають змогу бути «піонерами», «експериментаторами» й «новаторами» в галузі політичних заходів у нових напрямках, ініціювати обговорення, націлені на **стимулювання змін** у правових і соціальних нормах, що стосуються особливо чутливих питань, а також привертати увагу до дітей, які перебувають в особливо вразливому становищі.

9. І наостанок, стратегії, розроблені та впроваджені через **інклюзивний процес**, забезпечують зацікавлену участь, враховують потреби й надають чіткі рекомендації державам-членам та іншим зацікавленим сторонам, а також створюють відповідальність. Ці риси створюють сприятливе підґрунтя для досягнення значних принципово важливих результатів та успіхів, **посилять вплив вжитих заходів** і створять стабільну основу для ефективної діяльності не лише шляхом короткострокового реагування, а й через зміну ставлення та систем у довгостроковій перспективі.

1.3. Концепція та процес створення Стратегії

10. Ця Стратегія є результатом масштабної роботи в межах інклюзивного процесу, який передбачав обговорення та активну участь різних зацікавлених сторін. Як і під час роботи на попередніми стратегіями, з вересня 2020 р. до червня 2021 р. проводилися багаторівневі обговорення, що розпочалися на урядовому рівні між представниками національних делегацій у Керівному комітеті з прав дитини (CDENF), органів Ради Європи та запрошених до участі міжнародних організацій, а також офіційних спостерігачів CDENF (зокрема громадських організацій і делегацій держав, які не є членами). У внутрішніх обговореннях брали участь секретаріати інших органів Ради Європи, представлені в Міжсекретаріатській робочій групі з прав дитини. Результатом їхньої роботи був значний внесок і допомога зі встановленням контактів з відповідними членами та спостерігачами. Загалом у процесі залучення, організованому в лютому-червні 2021 р. за активної підтримки 10 національних делегацій CDENF¹ і їхніх партнерських організацій, було опитано **220** дітей, що сприяло налагодженню контактів з дітьми й давало профільним консультантам змогу супроводжувати весь процес до моменту затвердження Стратегії. Їхні внески та пропозиції було включено до кожного стратегічного завдання в категорії «Актуально: що пропонують діти», а також, у деяких випадках, додано до опису труднощів і завдань. Цитати на початку кожного тематичного розділу також взяті з обговорень з дітьми.

11. Цей інклюзивний процес мав на меті й успішно забезпечив визначення низки стратегічних завдань (від загальних цілей до конкретних завдань і пропозицій щодо дій), які не тільки відповідають фактичним потребам дітей і пріоритетам, визначеним у межах різноманітних міжурядових заходів, огляду літератури та спілкування із самими дітьми, а й сприяють досягненню високого рівня прозорості та відповідальності. Попередні редакції Стратегії під час перевірок отримали високу оцінку за свій вичерпний та інклюзивний характер і чітку структуру. Спроба покращити ці риси на підставі отриманих у 2020 р. рекомендацій від Директорату внутрішнього нагляду Ради Європи (DIO) та з урахуванням досвіду, отриманого у процесі формування аналогічних стратегій, втілилася в поточній редакції Стратегії. Зокрема, у результаті Стратегія представила чіткі й вичерпні «ланцюжки результатів», які допомагають усім зацікавленим сторонам і широкій професійній аудиторії зрозуміти, як саме Рада Європи планує перейти від загальних цілей до фактичного впливу на права й добробут дітей.

12. Крім того, Стратегія визначає зв'язок між стратегічними завданнями та відповідними статтями КПД ООН, ЄКПЛ і Цілями сталого розвитку ООН (ЦСР ООН), визначеними в Порядку дій на період до 2030 р., що відповідає ролі Ради Європи як регіональної організації, якій різноманітні органи ООН довіряють підтримку та сприяння реалізації глобального порядку дій.

13. Щоб надати Стратегії статусу офіційного документа з прав дитини для всіх внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін, Керівний комітет з прав дитини затвердив її на засіданні, яке відбулося 16–18 жовтня 2021 р., після чого її було подано Комітету міністрів Ради Європи, який її затвердив 23 лютого 2022 р. Офіційний запуск Стратегії відбувся на Конференції високого рівня з питань запуску в Римі (Італія) 7–8 квітня 2022 р.

¹ Бельгія, Болгарія, Фінляндія, Франція, Греція, Італія, Чорногорія, Португалія, Словацька Республіка, Іспанія.

14. Для реалізації Стратегії потрібно чітко дотримуватися ще одного колективного й інклюзивного процесу, за яким CDENF здійснює нагляд у межах свого нового технічного завдання строком на 4 роки (2022–2025) на підставі Плану дій, розробленого спільно з органами Ради Європи та, у відповідних випадках, з міжнародними партнерськими організаціями. Щоб Стратегія була доступнішою і зрозумілішою для дітей, її буде також викладено у зручній та зрозумілій для них формі. І наостанок, у процесі реалізації Стратегії державами-членами вона сама та її відповідні плани дій зможуть виконувати роль типових інструментів для розроблення аналогічних, вичерпних та інтегрованих підходів до захисту та заохочення до дотримання прав дитини на національному рівні. Протягом прогнозованого шестирічного періоду реалізації Стратегії Рада Європи розгляне потенціал і можливі формати подальших обговорень за участі дітей.

1.4. Прочитання, розуміння та використання Стратегії

15. Стратегія охоплює шість пріоритетних напрямків і згадує кілька міжгалузевих форматів або підходів. Саме тому вона дотримується інтегрованого підходу, застосування якого Рада Європи заохочує в різних напрямках, з урахуванням численних труднощів, що виникають у складному світі XXI століття.

16. Для кожного пріоритетного напрямку подано короткий вступ із представленням загальних завдань, після яких викладено такі елементи:

- посилання на відповідні основні статті КПД ООН та ЄКПЛ (не вичерпний перелік);
- відповідні цілі ЦСР ООН;
- опис основних труднощів, виявлених у ході інклюзивного процесу;
- конкретні завдання на двох рівнях:
 - *завдання реалізації*, зосереджені на чинних стандартах і документах та способах прискорення їх реалізації;
 - *новаторські завдання*, які мають на меті розгортання нових заходів і створення важливих взаємозв'язків;
- огляд пропозицій, наданих самими дітьми, які брали участь в обговореннях (*«Що пропонують діти»*);
- відповідні міжгалузеві питання, стосунок яких потрібно повторно перевірити в межах кожного пріоритетного напрямку.

17. Для доповнення інформації за пріоритетними напрямками призначені загальні таблиці, у яких відображено ланцюжки результатів (у тому числі довгострокові результати та показники), що допомагають забезпечити прозорість і відповідальність. Їх також потрібно враховувати, щоб повністю зрозуміти, які заходи Рада Європи планує розгорнути в кожному напрямку і яких довгострокових результатів планує досягти.

18. Важливо, щоб усі бенефіціари й зацікавлені сторони цієї Стратегії повністю розуміли її складові та взаємозв'язки між ними. Зацікавлену участь у Стратегії можна забезпечити тільки в тому разі, якщо залучені до процесу її реалізації зацікавлені сторони повністю розумітимуть її, зможуть визначати свої ролі й використовуватимуть власний потенціал, щоб долучатися до цього процесу. Це також украй важливо для мобілізації належного політичного лідерства та ресурсів не лише для здійснення позитивного впливу, а й для досягнення значних успіхів у захисті прав дитини в найближчі роки. Забезпечення доступності Стратегії для всіх також буде важливою передумовою надання дітям можливості висловлювати свою точку зору та постійного інформаційного висвітлення процесу її реалізації.

19. Загалом Стратегія передбачає глибокий і довготривалий позитивний вплив на життя дітей, реалізацію їхніх прав, їх захист від будь-якої шкоди, сприяння їхньому добробуту — й досягнення цього для всіх дітей у Європі та за її межами. Її мета полягає спонукати всіх, хто може суттєво допомогти, перейти «від слів до дій». Це амбітна мета, проте досягти її можна — починаймо діяти!

2. СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ТА ЗАХОДИ

Основні документи

20. У КПД ООН представлена зміна парадигми ставлення до дітей і їх сприйняття. Діти, тобто особи, які не досягли 18 років, є не просто отримувачами захисту або благодійної допомоги, а суб'єктами прав та агентами змін. Більш ніж через 30 років після введення КПД ООН у дію у 1990 р. таке бачення знаходить усе більше й більше підтримки, проте водночас надто часто викликає сумніви. Крім того, як свідчить досвід, попри досягнутий прогрес, **права дитини все ще порушуються щодня, зокрема й унаслідок недоліків правового захисту дітей**, проте навіть більшою мірою внаслідок розходження між законодавством і практикою. КПД ООН залишатиметься основним документом для будь-яких заходів Ради Європи в цьому напрямку.

21. На рівні Ради Європи, попри перешкоди на шляху дітей до міжнародного правосуддя, прецедентна практика Європейського суду з прав людини та Європейського комітету із соціальних прав залишаються незмінними нагадуваннями того, що права дитини постійно порушуються.² Рада Європи прагне організувати свою роботу на основі прецедентного права цих двох важливих договірних органів.³ Лансаротська конвенція створює зобов'язання для своїх учасників, а отримані результати й рекомендації її наглядового органа також скеровуватимуть реалізацію Стратегії.

22. Ця Стратегія дотримується комплексного підходу, заснованого на правах людини, який передбачає розуміння того, що права дітей є неподільними та взаємозалежними. Хоча діяльність у межах цієї Стратегії націлена на захист усіх прав дитини, особлива увага приділяється переліченим нижче.

Європейська конвенція з прав людини	
Стаття	Права дитини:
2	Життя
3	Не бути об'єктом катування, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання
4	Заборона рабства та примусової праці
5	Свобода та особиста недоторканість
6	Справедливий суд
8	Повага до приватного та сімейного життя
10	Свобода вираження поглядів
14	Заборона дискримінації
2 Протоколу 1	Освіта

Європейська соціальна хартія (переглянута)	
Стаття	Права дитини:
7§10	Отримувати особливий захист від фізичних і моральних ризиків
11	Охорона здоров'я
15	Самостійність, соціальна інтеграція та участь у житті суспільства (для дітей з інвалідністю)
17	Соціальний, правовий та економічний захист і росту в умовах, які сприяють всебічному розвитку їхньої особистості та їхніх фізичних і розумових здібностей
17§1.a	Отримувати допомогу, освіту та підготовку, яких вони потребують
17§1.b	Захист від недбайливості, насилля або експлуатації
17§1.c	Отримувати захист і спеціальну допомогу з боку держави в разі позбавлення допомоги з боку сім'ї
19	Захист і допомога (для дітей-мігрантів)
30	Захист від бідності та соціального відчуження

² Департамент виконання рішень Європейського суду з прав людини, Тематичний інформаційний бюлетень з прав дитини, лютий 2021 р.

³ Див. також Довідник з питань європейського законодавства щодо прав дитини, розроблений спільно Радою Європи й Агентством ЄС із основоположних прав (FRA).

Основні документи та пріоритетні напрямки

23. У процесі масштабних обговорень Рада Європи визначила **шість пріоритетних напрямків**, діяльність за якими допоможе гарантувати права та якнайкращі інтереси дитини, а також **три міжгалузеві питання**, які потрібно поставити в центрі уваги у всіх пріоритетних напрямках, щоб забезпечити для всіх дітей рівноцінну доступність прав і можливість їх здійснення. Усі пріоритетні напрямки закріплені в міжнародних угодах, які є основними документами для всієї діяльності Ради Європи щодо прав дитини: ЄКПЛ, КПД ООН та Факультативних протоколах до неї⁴ і, зокрема, **чотирьох загальних принципів КПД ООН: заборона дискримінації (стаття 2), якнайкраще забезпечення інтересів дитини (стаття 3), право на життя, виживання та розвиток (стаття 6) і право бути вислуханими (стаття 12)**. Усі пріоритетні напрямки пов'язані з конкретними цілями ЦСР ООН. Під час відкритих обговорень Стратегії в десяти державах-членах Ради Європи діти-учасники приділили їм особливу увагу й надалі свої коментарі.

Шість пріоритетних напрямків Ради Європи для гарантування прав дитини:

1.	Свобода від насильства для всіх дітей
2.	Рівні можливості та соціальне включення для всіх дітей
3.	Доступність технологій для всіх дітей і їх безпечне використання
4.	Дружнє до дитини правосуддя для всіх дітей
5.	Надання права висловлюватися кожній дитині
6.	Права дітей у кризових і надзвичайних ситуаціях

24. Згідно з побажаннями, висловленими основними зацікавленими сторонами, **п'ять пріоритетних напрямків попередньої Стратегії з прав дитини (2016–2021 рр.)** зберігаються, оскільки вони ще мають простір для подальших досягнень з точки зору законодавчих і політичних заходів. Завдяки збереженню стратегічної структури та розширенню поточних пріоритетних напрямків, які відображають нові проблеми, держави-члени Ради Європи й інші зацікавлені сторони зможуть узяти попередні досягнення за основу й забезпечити безперервність діяльності, а також розробляти новаторські заходи для вирішення нових проблем.

25. У зв'язку з виникненням інших проблем, щодо яких Раді Європи необхідно надавати державам-членам рекомендації, до Стратегії було включено **шостий пріоритетний напрямок, який стосується прав дитини в кризових і надзвичайних ситуаціях**. Він охоплює такі питання, як доступність здорового навколишнього середовища та вжиття заходів боротьби з кліматичними змінами, право на захист у зонах конфлікту, міграція або вимушене переселення чи вплив кризи в галузі охорони здоров'я на права дитини.

26. Глобальна пандемія, яка з початку 2020 р. охопила всі країни світу, довела можливість несподіваного виникнення нових і загалом непередбачуваних труднощів, а також що попри наявність ефективних стандартів та основоположних документів, які підтримують права дитини, законодавцям і нормотворцям слід завжди «очікувати неочікуваного» та бути підготовленими, готовими швидко реагувати й адаптуватися. Тому в перелічених вище пріоритетних напрямках Стратегія також враховує **нові труднощі, що виникли в останні роки**, зокрема проблеми, обумовлені кризою COVID-19. Заходи охорони здоров'я, спрямовані на боротьбу з пандемією COVID-19, особливо сильно позначилися на дітях і їх вплив продовжиться в найближчому майбутньому. Добробут дітей, їхня безпека, доступність освіти, рівні можливості для них, право бути вислуханими та їхнє фізичне і психічне здоров'я зазнали впливу в багатьох аспектах: їхні права зараз у більшій небезпеці, ніж будь-коли раніше, попри те, що вони часто є лише «пасажирями» політичних, соціальних та економічних системи, якими керують дорослі, і страждають від наслідків прийнятих дорослими рішень.⁵

Наскрізний підхід

27. Комплексні проблеми, з якими стикаються діти й ті, хто захищає їхні права, потребують систематичних і структурованих заходів реагування. Рада Європи докладніше розгляне ці численні, часом взаємопов'язані проблеми, а також посилення ролі дітей і розширення їхнього права бути вислуханими та впливати на рішення, які приймають дорослі. Крім того, увагу буде приділено міжгалузевим і міжвідомчим заходам, необхідним для ефективного реагування. Саме тому поточна Стратегія застосовує міжгалузевий підхід у кожному з пріоритетних напрямків і висуває на передній план наскрізні проблеми. Тому представлені нижче таблиці систематично повторюватимуться в кожному розділі.

⁴ Факультативний протокол про торгівлю дітьми, дитячу проституцію і дитячу порнографію, Факультативний протокол щодо участі дітей у збройних конфліктах і Факультативний протокол щодо процедури повідомлень.

⁵ Парламентська асамблея Ради Європи (2021). Вплив COVID-19 на права дітей. Резолюція 2385(2021) і Рекомендація 2206(2021).

ВАЖЛИВО: Міжгалузеві питання, які потрібно поставити в центрі уваги всіх тематичних пріоритетів	
Підхід, який враховує ґендерні питання	Досягнення ґендерної рівності ⁶ починається в дитинстві: хлопчики та дівчатка мають особливий індивідуальний досвід і потреби, задоволення яких може ускладнюватися збереженням шкідливих ґендерних стереотипів. ⁷ Дівчатка частіше, ніж хлопчики стикаються з додатковими перешкодами і вищими рівнями дискримінації у контексті доступності для них прав людини й можливості їх здійснення. Щоб нівелювати ці бар'єри й посилити рівність, Рада Європи враховуватиме питання ґендерної рівності у всіх завданнях і заходах, запропонованих у цій Стратегії, що також сприятиме реалізації відповідних документів і стандартів Ради Європи ⁸ та досягненню цілі ЦСР ООН № 5.
Підхід, який забороняє дискримінацію	На дотримання положень статті 2 КПД ООН Рада Європи враховуватиме різноманітні ситуації, що складаються для дітей, і боротиметься з дискримінацією в будь-якій формі, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігійних вірувань, політичних чи інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, наявності інвалідності, статусу за народженням чи іншого статусу самої дитини, її батьків чи законних опікунів. Потрібно вжити всіх належних заходів, щоб забезпечити захист дитини від усіх форм дискримінації чи покарання на підставі статусу, діяльності, висловлених думок або переконань батьків, опікунів або родичів дитини
Підхід, який передбачає участь дітей⁹	Попри те, що участь дітей охоплена окремими завданнями, визначеними в пріоритеті 5 цієї Стратегії, Рада Європи вважає, що вона має бути в центрі уваги всіх напрямків діяльності, яка впливає на дітей і їхній добробут, щоб забезпечити повне дотримання положень статті 12 КПД ООН. Залученість дітей — унікальний ресурс для зміцнення прав людини, демократії та соціальної згуртованості, а також для розширення можливостей і відповідальності щодо надання послуг і впровадження політик у всіх тематичних галузях. Організація продовжить пропагувати концепцію участі дітей у всіх пріоритетних напрямках Стратегії, зокрема шляхом заохочення до її застосування в роботі різних органів та установ, розроблення зручних і зрозумілих для дітей версій її стандартів, офіційних і довідкових документів, настанов і посібників, а також заохочення держав-членів до поширення їх національними мовами, якими розмовляють діти, починаючи з цієї Стратегії.

АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти	
Проблеми, які потребують невідкладного вирішення	<ul style="list-style-type: none"> - Визнати легітимність досвіду, поглядів і рекомендацій дітей. - Пропагувати розуміння свободи волі дітей і їх спроможності долучатися до вирішення всіх питань, що стосуються дітей, сімей, громад і суспільства загалом.
Заходи, яких можна вжити	<ul style="list-style-type: none"> - Продовжити розроблення доступних документів і ресурсів для дітей, щоб дати їм змогу повноцінно ознайомлюватися з інформацією, виражати свої думки й бути активними учасниками. - Підтримувати та зміцнювати дитяче наставництво серед однолітків з питань прав дитини та соціально-політичної активності дітей. - Розробити та впровадити навчальні курси для посадових осіб і фахівців служб та органів Ради Європи, а також на національному рівні держав-членів щодо способу залучення дітей до обговорень. - Пропагувати методи й інструменти, що ґрунтуються на правах дитини та використанні даних наукових досліджень, у роботі посадових осіб і фахівців, що стосується вислуховування дітей і їх участі в обговореннях. - У межах держав-членів і Ради Європи створити для дітей конкретні межі й можливості, які надихають на внесення змін з огляду на найкращі інтереси дітей.

⁶ «ґендерна рівність передбачає рівні права для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також їх однакову значущість, можливості, обов'язки та участь у всіх сферах суспільного й особистого життя. Так само вона означає рівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів та розподіл цих ресурсів між ними». (Стратегія ґендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр., Вступ, п. 2).

⁷ «ґендерні стереотипи — це упереджені соціальні та культурні шаблони чи ідеї, згідно з якими чоловіків та жінок наділяють такими характеристиками й функціями, які визначені й обмежені їхньою статтю». (Стратегія ґендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр., Стратегічна ціль 1, п. 38).

⁸ Включно з Рекомендацією Ради Європи щодо запобігання сексизму та боротьби з ним (CM/Rec(2019)1).

⁹ Участь дітей є водночас і міжгалузевим питанням, яке повторюється для кожного пріоритетного напрямку, і сама по собі пріоритетом Стратегії, особливо у зв'язку з конкретними форматами чи обсягами участі.

Варіанти участі дітей	<ul style="list-style-type: none"> - Розробити та впровадити постійну структуру або механізм участі дітей у динамічному трикутнику Ради Європи — у встановленні стандартів, заходах контролю і проектах співпраці. - Поступово розширювати залучення дітей до аналізу сильних і слабких аспектів процесу формування та реалізації політики на всіх рівнях державного управління, від формування національної політики до надання послуг на місцевому рівні. - Розширювати можливостей дітей, щоб сприяти застосуванню новаторських підходів до формування політики, управління та реалізації, зокрема проектування та надання послуг дітям, сім'ям і громадам. - Підтримувати співпрацю та обмін інформацією між поточними структурами й механізмами участі дітей на національному, регіональному та місцевому рівнях.
------------------------------	--

2.1. Свобода від насильства для всіх дітей

«Потрібно, щоб влада активніше привертала увагу суспільства до проблеми насильства щодо дітей, щоб правосуддя було швидким і щоб інтереси дитини були в центрі вжитих заходів».

«Рівень насильства в період пандемії зріс. Діти змушені були постійно перебувати у квартирах або будинках разом із батьками або братами чи сестрами, які створювали загрозу. Вони не мали куди йти й не знали людей, яким можна довіряти, з якими можна поговорити».

28. Насильство щодо дітей є порушенням їхніх прав, шкодить їхньому соціальному розвитку та впливає на здійснення ними інших прав.¹⁰ Воно часто має руйнівні коротко- й довгострокові наслідки для психічного та фізичного здоров'я, а також створює масштабні проблеми для суспільства. Рада Європи прагне посилити заходи, яких вживає для захисту дітей від насильства згідно з вимогами КПД ООН, ЄКПЛ, Європейської соціальної хартії, Лансаротської конвенції та інших конвенцій Ради Європи. З огляду на стале поширення насильства щодо дітей і виникнення нових труднощів, зокрема пов'язаних з пандемією COVID-19, Організація й надалі надаватиме цій темі пріоритетного значення.

29. У контексті цієї Стратегії насильство щодо дітей визначається як **порушення прав людини**, включно з усіма формами фізичного або психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування, недбалого і брутального поведіння чи експлуатації, включаючи сексуальні зловживання.¹¹ Рада Європи продовжить поширювати **політику нульової терпимості** насильства у своїх державах-членах, зокрема шляхом підтримки виконання рекомендацій Звіту про глобальний стан справ у галузі запобігання насильству щодо дітей у 2020 році і мандатів спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань насильства щодо дітей і спеціального доповідача з питань торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії. Під час реалізації цієї Стратегії Рада Європи також прагнучиме до співпраці з Європейським Союзом (ЄС) і погодження заходів, спрямованих на боротьбу з насильством щодо дітей, з урахуванням Стратегії ЄС із прав дитини на 2021–2024 рр.¹² та Стратегії ЄС з питань ефективнішої боротьби з сексуальним насильством щодо дітей,¹³ зокрема щодо можливого приєднання ЄС до Лансаротської конвенції.¹⁴

30. У результаті пандемії COVID-19 підвищився рівень фізичного, психологічного та сексуального насильства щодо дітей і виявилася вразливість систем захисту дітей під час кризи. Очевидною стала потреба в невідкладному вирішенні цієї проблеми, зокрема шляхом застосування **інтегрованого та стратегічного підходу до насильства** за допомогою зміцнення правових систем і збору доказів, посилення заходів запобігання, покращення систем повідомлення та реагування із застосуванням міжгалузевих і міжвідомчих підходів.

¹⁰ Загальний коментар № 13 (2011) Комітету ООН з прав дитини щодо права дитини на свободу від усіх форм насильства.

¹¹ Там само.

¹² COM/2021/142 остаточна версія з версією для широкого загалу / COM/2021/142 остаточна версія з доступною версією для дітей

¹³ COM(2020) 607 остаточна версія / COM(2020) 607 остаточна версія

¹⁴ Згідно з прогнозами в Висновках Ради щодо пріоритетів ЄС в галузі співпраці з Радою Європи на 2020–2022 рр. / Згідно з прогнозами в Висновках Ради щодо пріоритетів ЄС в галузі співпраці з Радою Європи на 2020–2022 рр.

Основні статті КПД ООН	Право дитини
19	Захист від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування, недбалого і брутального поведження чи експлуатації, включаючи сексуальні зловживання
34	Захист від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень
39	Заходи для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини

Основні статті ЄКПЛ	Право дитини
2	Життя
3	Не бути об'єктом катування, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження або покарання
4	Заборона рабства та примусової праці
5	Свобода та особиста недоторканість
8	Приватне та сімейне життя

Цілі ЦСР ООН	Цілі, досягненню яких сприятиме Стратегія у контексті захисту дітей від насильства
4. Якісна освіта	4.7 Пропаганд культури миру та ненасильства
5. Гендерна рівність	5.2 Ліквідувати всі форми насильства щодо всіх жінок і дівчаток у публічній і приватній сферах, включаючи торгівлю людьми, сексуальну та інші форми експлуатації
	5.3 Ліквідувати всі шкідливі види практики, такі як дитячі, ранні та примусові шлюби й операції, що калічать, на жіночих статевих органах
16. Мир, справедливість та сильні інститути	16.1 Значно скоротити поширеність всіх форм насильства та зменшити показники смертності від цього явища в усьому світі
	16.2 Покласти край наругам, експлуатації, торгівлі й усім формам насильства і тортур щодо дітей
	16.A Зміцнити відповідні національні установи, у тому числі завдяки міжнародній співпраці, для нарощування на всіх рівнях потенціалу у справі запобігання насильству

Проблеми, що виникають
<ul style="list-style-type: none"> Насильство щодо дітей виявляється в багатьох різноманітних формах, зокрема у формі цькування,¹⁵ розпалювання ненависті, домагань, фізичного та психологічного нехтування, досвіду зазнавання або спостереження домашнього насильства, тілесних покарань, насильства в мережі Інтернет, зокрема кіберзалякування та кіберзлочинності, злочинів на ґрунті ненависті, сексуальної експлуатації та сексуального насильства, зокрема шляхом примусу до проституції, продажу дітей, торгівлі дітьми, а також насильства серед однолітків і неприйнятної сексуальної поведінки одних дітей стосовно інших. Ризик насильства щодо дітей існує в будь-якому середовищі, навіть там, де діти мали би почуватися найбезпечніше: у колі сім'ї й особистого спілкування (зокрема, діти стають безпосередніми й опосередкованими жертвами домашнього та гендерно зумовленого насильства), у школах і закладах піклування, у притулках і приймальних пунктах для мігрантів та шукачів притулку, у центрах попереднього утримання, під час відпочинку й занять спортом, а також у цифровому середовищі. Насильство щодо дітей є одночасно і визначальним чинником, і наслідком зникнення дітей, що можна пов'язати з багатьма причинами, як-от насильство, торгівля людьми, сексуальне насильство та експлуатація, шлюби в неповнолітньому віці, стан психічного здоров'я, відсутність піклування або слабкі місця в системі захисту дітей.¹⁶ Психологічне насильство не завжди сприймають як власне насильство. Також існує ризик, що насильство вважатимуть нормою, залежно від того, хто або де його вчиняє.

¹⁵ У звіті «Наша Європа, наші права, наше майбутнє» підкреслено, що діти невдоволені бездіяльністю у зв'язку із цькуванням у школі, навіть у тих випадках, коли вчителів відомо про факти цькування.

¹⁶ Зниклі діти у Європі, цифри й тенденції 2020 р.

- Досягнення успіхів у напрямку ліквідації насильства щодо дітей часто гальмується недостатністю запобіжних заходів, недоліками національної політики, дефіцитом і нестачею докладних даних та досліджень, нестачею уваги до механізмів виявлення випадків насильства, надання консультацій, повідомлення,¹⁷ відновлення та реінтеграції, відсутність адекватних можливостей для дітей і батьків отримати своєчасну й ефективну допомогу від постачальників послуг, відсутність міжгалузевої та міжвідомчої співпраці, а також недостатня участь дітей у проектуванні та наданні послуг.
- **Сексизм у суспільному та приватному житті** може сприяти зміцненню стереотипів, формуванню низької самооцінки та поглибленню циклу насильства щодо жінок і дівчат. Він також може впливати на вибір стилю життя та кар'єри.
Оскільки в кризовому середовищі діти мало контактують з особами, які не є виконавцями батьківських обов'язків, насильство щодо них менш помітне. Пандемія COVID-19 довела, що важливо забезпечити заходи реагування, зосереджені на інтересах дітей, а також продемонструвала недоліки чинних механізмів виявлення випадків насильства та повідомлення про них.

... і визначені Радою Європи шляхи запобігання насильству щодо дітей і захисту від нього:

РЕАЛІЗАЦІЯ її стандартів за допомогою постійного:

НОВАТОРСТВА шляхом:

- 1.1.1. Боротьби із **сексуальною експлуатацією дітей і сексуальним насильством щодо них** через роботу Комітету сторін Лансаротської конвенції, виконання ролі органа контролю та платформи нарощування потенціалу для впровадження Лансаротської конвенції у всіх державах-членах Ради Європи та інших країнах.
- 1.1.2. Підвищення обізнаності про потребу захищати дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.¹⁸
- 1.1.3. Підтримка держав, які не є членами Ради Європи, на шляху до **приєднання до Лансаротської конвенції**.
- 1.1.4. Огляд виконання **Рекомендації Комітету міністрів щодо інтегрованих національних стратегій захисту дітей від насильства**.¹⁹
- 1.1.5. Виконує роль платформи обміну досвідом щодо національних практик (наприклад, через «Центр координації з питань насильства щодо дітей — онлайн-платформу заходів реагування на насильство щодо дітей»).
- 1.1.6. Розроблення та провадження конкретних настанов щодо механізмів повідомлення для фахівців.
- 1.1.7. Контроль впровадження **Європейської соціальної хартії** у контексті насильства щодо дітей через роботу Європейського комітету із соціальних прав.
- 1.1.8. Вирішення проблеми **розпалювання ненависті та злочинів на ґрунті ненависті щодо дітей** через роботу Європейської комісії проти расизму та нетерпимості.
- 1.1.9. У відповідних випадках, підтримка держав-членів під час підписання, ратифікації та впровадження **Стамбульської конвенції** з метою захисту дітей від ґендерно зумовленого та домашнього насильства.

- 1.2.1 Підвищення обізнаності та застосування серйозніших заходів для припинення **ґендерно зумовленого насильства** (зокрема примусових шлюбів і/або шлюбів у неповнолітньому віці), насильства щодо дітей, які перебувають у **вразливому становищі, цькування, кіберзалякування, входження в довіру (в мережі Інтернет) з метою схилення до розпусних дій, злочинів на ґрунті ненависті та насильства серед однолітків**, включно зі шкідливою сексуальною поведінкою дітей.
- 1.2.2 Посилення заходів **запобігання** насильству щодо дітей шляхом розроблення типових стратегій запобігання на національному рівні та вирішення проблеми розпалювання ненависті (включно з висловлюваннями сексистського характеру) і ризиків для дітей стати жертвами насильницької радикалізації.
- 1.2.3 Пропагування участі дітей і батьків у проектуванні та оцінюванні послуг, що надаються дітям і їхнім сім'ям, а також навчання постачальників послуг.
- 1.2.4 Підвищення обізнаності про важливе значення психологічної підтримки для дітей у державній системі охорони здоров'я та школах і забезпечення доступності таких послуг для дітей.
- 1.2.5 Вироблення універсальних **основних визначень** насильства, **інструментів оцінювання** із загальноприйнятими показниками й надання рекомендацій щодо гармонізованого процесу **збору докладних даних** для регулярного отримання конкретної та надійної інформації.
- 1.2.6 Проведення кампаній з метою зміни ставлення до насильства щодо дітей, зокрема відсутності піклування, особливо в сімейному²⁰ й інституційному контексті.

¹⁷ У своїй схемі систем захисту дітей Агентство ЄС із основоположних прав встановило, що в багатьох державах ЄС не гарантується анонімність фахівців, які повідомляють про насильство щодо дітей, що демотивує їх повідомляти про такі випадки. Крім того, через відсутність всестороннього документа, який би окреслював наявний механізм повідомлення, а також обов'язки кожного з учасників, ефективність співпраці між фахівцями низька.

¹⁸ Наприклад, шляхом відзначення Європейського дня захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 18 листопада кожного року.

¹⁹ CM/Rec(2009)10.

²⁰ Інформування батьків про альтернативні методи виховання дітей згідно з Рекомендацією Ради Європи (2006)19 щодо політики підтримання позитивного виконання батьківських обов'язків.

<p>1.1.10. Сприяння ефективному викориненню тілесних покарань та інших форм жорстокого, нелюдяного покарання дітей або такого, що принижує гідність, у будь-якому середовищі, включно із запобіганням поверненню до початкової точки в цьому напрямку, а також контроль впровадження Європейської конвенції про запобігання катуванням у контексті запобігання насильству щодо дітей, позбавлених свободи.</p> <p>1.1.11. Розроблення проєктів співпраці з метою зміцнення потенціалу держав у галузі вирішення проблеми насильства щодо дітей, зокрема сексуального насильства, у будь-якому середовищі.</p> <p>1.1.12. Сприяння затвердженню політик щодо захисту дітей у всіх галузях, у яких фахівці або волонтери працюють з дітьми або для дітей.</p>	<p>1.2.7 Розроблення та розгортання програм для школярів і їхніх сімей, учителів, а також інших фахівців і волонтерів з метою пропагування ґендерної рівності й надання їм можливості виявляти випадки насильства, запобігати їх виникненню та надавати допомогу потенційним жертвам.</p> <p>1.2.8 Вирішення проблеми насильства в середовищі піклування, зокрема в системі патронажного виховання, і використання рекомендацій, вироблених на підставі попередніх зафіксованих випадків насильства.</p> <p>1.2.9 Надання допомоги державам-членам у виконанні їхніх обов'язків, передбачених Конвенцією Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, шляхом затвердження заходів, спрямованих на посилене запобігання торгівлі дітьми, покращеного виявлення дітей, які є жертвами торгівлі, надання їм захисту та допомоги для відновлення та соціального включення, а також запобігання повторній віктимізації</p> <p>1.2.10 Дослідження ефективних способів запобігання сексуальному насильству щодо дітей і боротьби з ним, зокрема шляхом розроблення нових інструментів підтримки для держав під час розроблення всеохопних засобів сексуального виховання, що відповідають віку дітей.</p>
---	---

<p>АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти</p>	
<p>Проблеми, які потребують невідкладного вирішення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Запобігати емоційному або психологічному насильству, ґендерно зумовленому насильству та відсутності піклування. - Надати дітям можливість висловлюватися, зокрема на законодавчому рівні (наприклад, у парламентах), а також через процедури подання скарг, і рівноцінно ставитися до думок дітей і дорослих.
<p>Заходи, яких можна вжити</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Розробити процедури розгляду справ про опіку, які були би зручними й зрозумілими для дітей, щоб вони могли сформуваи й висловити свою думку та брати участь у процесі розгляду, не покладаючись повністю на дорослих. - Забезпечити наявність і максимальну доступність зручних і зрозумілих для дітей механізмів повідомлення про випадки насильства та подання скарг, щоб запобігти (подальшим) випадкам насильства, перш ніж вони виникнуть. - Додати психологічні перевірки до регулярних медоглядів, щоб оцінювати психічне здоров'я дітей і мати змогу виявляти проблеми та вживати необхідних заходів. - Запровадити «Європейський день висловлення думок дітьми», щоб підвищити обізнаність про важливе значення думки кожної дитини. - Проводити семінари й освітні програми у школах, щоб вживати заходів реагування щодо насильства між однолітками та запобігати йому.
<p>Варіанти участі дітей</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Навчати школярів бути посередниками або «послами миру», щоб дітям, які стають жертвами насильства, було простіше звертатися по допомогу, оскільки довіритися одноліткам часто буває легше. - Залучати дітей до проєктування та оцінювання послуг для дітей, батьків і сімей, а також до навчання постачальників послуг, щоб забезпечити цінність цих послуг для дітей і їх доставлення способом, який враховує їхні потреби. - Створити можливості та структури, за допомогою яких діти й надалі надаватимуть Раді Європи рекомендації щодо реалізації Стратегії у контексті насильства (наприклад, шляхом проведення кампаній, створення матеріалів для візуального представлення, розроблення настанов з допомогою фахівців).

ВАЖЛИВО. У контексті боротьби з насильством щодо дітей Рада Європи застосовуватиме такі підходи:

Підхід, який враховує гендерні питання: основана увага приділятиметься боротьбі з гендерними стереотипами, гендерно зумовленим насильством, сексуальним насильством та експлуатацією, зокрема в мережі Інтернет, торгівлею дітьми, які мають різний вплив на дівчат і хлопців.²¹

Підхід, який забороняє дискримінацію: ближче розглянувши певні групи дітей, які перебувають у вразливому становищі, як-от діти-роми й діти-кочівники, діти, які є представникам ЛГБТІ, діти з міграційним корінням, діти, позбавлені свободи, діти, за якими здійснюється альтернативне піклування,²² діти з інвалідністю,²³ діти, які зазнали впливу міграції та вимушеного переселення.

Підхід, який передбачає участь дітей: оскільки їхня точка зору потрібна для вирішення проблем насильства щодо дітей.

Основні залучені органи Ради Європи (перелік не вичерпний, в алфавітному порядку)	Інші залучені підрозділи Ради Європи
<ul style="list-style-type: none"> • Комісар з прав людини • Комітет експертів з питань ромів і кочівників (ADI-ROM) • Конференція МНУО • Конгрес місцевих та регіональних органів влади • Комітет учасників Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротський комітет (T-ES)) • Комітет з питань Конвенції про кіберзлочинність (T-CY) • Розширена часткова угода про спорт (EPAS) • Європейський комітет з питань запобігання катуванням (КЗК) • Європейський комітет із соціальних прав (ЕКСП) • Європейський керівний комітет з питань молоді CDEJ / Консультативна рада у справах молоді • Комісія з питань гендерної рівності (GEC) • Група експертів з протидії торгівлі людьми (GRETA) • Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO) • Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) • Спеціальний представник Генерального секретаря (SRSG) з питань міграції та біженців • Керівний комітет з питань освіти (CDEDU) • Керівний комітет з прав дитини (CDENF) • Керівний комітет з питань різноманітності, інклюзії та протидії дискримінації (CDADI) 	<ul style="list-style-type: none"> • Підрозділ незалежних органів з прав людини • Рух проти ненависті • Відділ з питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (SOGI)

2.2. Рівні можливості та соціальне включення для всіх дітей

«Неважливо, у яких кросівках ти ходиш; важливо, що в голові у носія цих кросівок»

«Можливості для артистичного й культурного самовираження існують, проте самовираження дітей не ціниться так само, як самовираження дорослих, а наймолодших не сприймають так само серйозно, як старших»

31. КПД ООН визнає право кожної дитини на належні умови життя, необхідні для її фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку, а Європейська соціальна хартія гарантує право дитини на належний соціальний, правовий та економічний захист. Відповідно до цих міжнародних документів Рада Європи вже докладає зусиль до посилення заходів для забезпечення найкращих інтересів дітей і наданням їм доступу до тих засобів і послуг, які допомагають досягти найкращих можливих умов життя. Проте труднощі, які перешкоджають досягненню соціальної рівності для дітей, мають структурний характер і поглибилися через коротко- й довгостроковий вплив пандемії COVID-19. Тому Рада Європи змушена спонукати до ратифікації та впровадження **Європейської**

²¹ Глобальна ініціатива для хлопців (ЕСРАТ, 2019) свідчить, що існують відмінності стосовно насильства щодо хлопців, які також потрібно враховувати.

²² За оцінками FRA приблизно 150 000 дітей на території ЄС живуть у закладах інтернатного типу. Інституціоналізація підвищує ймовірність того, що діти будуть позбавлені піклування або стануть жертвами насильства. Див. FRA (2015). Насильство щодо дітей з інвалідністю: законодавство, політики та програми в ЄС.

²³ За оцінками ЮНІСЕФ для дітей з інвалідністю ймовірність стати жертвою насильства вища у три-чотири рази. Див. ЮНІСЕФ (2013). Діти світу у 2013 році: діти з інвалідністю

соціальної хартії, а також активізувати свою діяльність, вживши рішучих дій з приводу проблем, що залишилися, і розширювати перелік напрямків роботи, щоб **жодна дитина не залишилася без уваги**.

32. Деякі з основних перешкод на шляху до забезпечення рівних можливостей для дітей належать **соціальне відчуження, дитячі бідність і відсутність рівноправного доступу до якісної освіти для всіх дітей** у державах-членах Ради Європи.²⁴ Крім того, дитяча бідність є багатогранною проблемою, належне вирішення якої потребує вжиття комплексних заходів. Рада Європи також розгляне **запобіжні заходи**, щоб допомогти державам запровадити систематичні методи вирішення проблем усіх груп дітей. Установам слід надати можливості для визначення та вирішення проблем нерівності. Потрібно й надалі посилювати заходи, спрямовані на дітей і їхні сім'ї, щоб гарантувати всім дітям, незалежно від їхнього статусу, однакові умови на початку їхнього життєвого шляху й однакові можливості для розкриття свого потенціалу. Для цього потрібно забезпечити цільовий розподіл необхідних ресурсів і впровадження бюджетів, які враховують інтереси дітей, розроблених на підставі оцінювання впливу на права дітей. У цьому напрямку пріоритет слід надавати правам на перетині кількох галузей, як-от ліквідації дитячої бідності. Досягнення цього планується шляхом об'єднання зусиль із ЄС, зокрема в контексті реалізації Європейської гарантії для дітей²⁵ і Стратегії ЄС із прав дитини.

33. Рада Європи розгляне **ситуації, у яких діти опиняються в уразливому становищі**, у всіх своїх пріоритетних напрямках з використанням підходу, який забороняє дискримінацію, згідно з положеннями статті 14 Європейської конвенції з прав людини,²⁶ і, зокрема, серед іншого врахує ситуації дітей, які живуть у складних економічних обставинах або бідності, тих, що зазнали впливу міграції або вимушеного переселення (включно з метою дитячої праці), позбавлених батьківського піклування (включно з дітьми, яких батьки залишили в результаті трудової міграції) і/або тих, за якими здійснюється альтернативне піклування, дітей, які є представниками національних меншин, включно з ромами й кочівниками, дітей з інвалідністю, дітей, які є представниками ЛГБТІ, дітей, які стали жертвами торгівлі людьми, дітей, які живуть і/або працюють на вулиці, дітей, чиї батьки перебувають в ув'язненні, або дітей, які взяли на себе обов'язки піклувальників. Ці групи дітей стикаються з додатковими перешкодами в контексті дотримання їхніх прав, особливо права на охорону здоров'я, освіту, доступ до правової допомоги або захист від насильства й експлуатації, зокрема сексуального насильства. Крім того, для них існує вищий ризик зникнення безвісти. Частина дітей, які живуть на межі бідності й не отримують соціальні послуги або рівний доступ до освіти, залишається неприйнятно великою серед ромів і кочівників,²⁷ мігрантів, біженців і внутрішньо переміщених осіб.²⁸

34. І, нарешті, посилюється стурбованість, зокрема й серед самих дітей, стосовно доступності послуг **психологічної допомоги**.²⁹ До проблем психічного здоров'я, з якими діти регулярно стикаються, належать шкідливі звички та розлади харчової поведінки. У певних групах дітей проблеми з психічним здоров'ям виникають з більшою ймовірністю, зокрема серед позбавлених свободи, тих, що були об'єктом домашнього насильства або стали його свідками, діти під опікою, діти, які зазнали впливу міграції або вимушеного переселення, діти, які є представниками ЛГБТІ, діти з інвалідністю, діти, які живуть або працюють на вулиці, й діти, які живуть у бідності. Крім того, під час пандемії COVID-19 підвищився попит на послуги психологічної допомоги, оскільки багатьом дітям було важко адаптуватися до скорочення кількості соціальних контактів і зниженої фізичної активності, долати тривогу й навіть переживати втрату близьких. Ризик був ще вищим для дітей, які живуть у нестабільному сімейному середовищі або закладах піклування. Проблеми психічного здоров'я у Європі регулярно ігноруються, попри їх значний вплив на добробут і майбутній розвиток дітей. Питання психічного здоров'я дітей у багатьох країнах усе ще залишається табуованим й отримує замало фінансування, а діти з такими проблемами часто стають об'єктами стигматизації.

²⁴ Згідно з дослідженнями ЄВРОСТАТУ, у 2019 р. приблизно 22,5 % дітей у 27 країнах ЄС були на межі бідності та соціального відчуження, тоді як для працездатних дорослих (віком 18–64 роки) і літніх людей (віком від 65 років) цей показник становив 21,5 % і 18,6 % відповідно.

²⁵ Рекомендація Ради, якою встановлюється Європейська гарантія для дітей.

²⁶ А також Протокол 12 до Європейської конвенції з прав людини.

²⁷ Друге дослідження з питань національних меншин і дискримінації в Європейському Союзі (EU-MIDIS II): роми — вибрані результати і Дослідження FRA, що проводилося в шести країнах ЄС у 2019 р. Див. також Frazer, H., Guio, A.-C. and Marlier, E. (eds) (2020). Вивчення можливостей щодо гарантії для дітей: фінальний звіт, Вивчення можливостей щодо гарантії для дітей (FSCG), Брюссель: Європейська комісія.

²⁸ Дитячий фонд ООН (2017). *Викорінення освіти*, Нью-Йорк.

²⁹ Крім того, майже кожна десята дитина з опитаних під час дослідження, що проводилося з метою доповнення Стратегії ЄС із прав дитини, повідомляла про наявні в неї проблеми психічного здоров'я, як-от депресія або тривога, а кожна п'ята з опитаних зазначала, що їй майже завжди сумно. Див. повний звіт «Наша Європа, наші права, наше майбутнє».

Основні статті КПД ООН	Право дитини
17	Доступ до інформації та матеріалів, спрямованих на сприяння здоровому психічному розвитку
19	Захист від усіх форм насильства
20	Захист і допомога в разі позбавлення сімейного оточення
23	Вести повноцінне й достойне життя та брати активну участь у житті суспільства (для дітей з інвалідністю)
24	Користуватися послугами системи охорони здоров'я за найвищими можливими стандартами
27	Право дитини на належні умови життя
28	Освіта на підставі рівних можливостей
30	Користуватися своєю культурою, сповідати свою релігію та виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою
33	Захист від незаконного зловживання наркотичними засобами та психотропними речовинами

Основні статті ЄКПЛ	Право дитини
2	Життя
3	Не бути об'єктом катування, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання
8	Повага до приватного та сімейного життя
9	Свобода думки, совісті та релігії
14	Заборона дискримінації
2 Протоколу 1	Освіта
1 Протоколу 12	Загальна заборона дискримінації

Цілі ЦСР ООН	Цілі, досягненню яких сприятиме Стратегія у контексті боротьби з нерівністю, що впливає на дітей
Подолання бідності	1.1 Ліквідувати крайню бідність для всіх людей в усьому світі
	1.2 Скоротити частку чоловіків, жінок і дітей, що живуть у злиднях, принаймні наполовину
	1.3 Запровадити на національному рівні належні системи й заходи соціального захисту для всіх і до 2030 року досягти суттєвого охоплення бідних і уразливих верств населення
2. Подолання голоду	2.1 Покінчити з голодом і забезпечити всім, особливо малозабезпеченим і вразливим групам населення, включаючи немовлят, цілорічний доступ до безпечної, поживної та достатньої їжі
	2.2 Покінчити з усіма формами недоїдання
3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю	3.4 Підтримувати психічне здоров'я і благополуччя
	3.5 Покращувати профілактику та лікування залежності від психоактивних речовин
	3.8 Забезпечити загальне охоплення послугами охорони здоров'я, у тому числі доступ до якісних основних медико-санітарних послуг
4. Якісна освіта	4.1 Забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики завершували здобуття безкоштовної, рівноправної і якісної початкової та середньої освіти, що дозволяє домогтися затребуваних і ефективних результатів навчання
	4.2 Забезпечити всім дівчаткам і хлопчикам доступ до якісних систем розвитку, догляду та дошкільного навчання дітей молодшого віку, щоб вони були готові до здобуття початкової освіти
	4.5 Ліквідувати ґендерну нерівність у сфері освіти й забезпечити рівний доступ до освіти й професійно-технічної підготовки всіх рівнів для вразливих груп населення, у тому числі осіб з інвалідністю, представників корінних народів і дітей, які перебувають у вразливому становищі
	4.А Створювати й удосконалювати навчальні заклади, що враховують інтереси дітей, особливі потреби дітей з інвалідністю і ґендерні аспекти, та забезпечити безпечне, вільне від насильства і соціальних бар'єрів та ефективно середовище навчання для всіх
5. Ґендерна рівність	5.1 Повсюдно ліквідувати всі форми дискримінації щодо всіх жінок і дівчаток
	5.С Приймати й удосконалювати розумні стратегії та обов'язкові для дотримання закони для заохочення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток на всіх рівнях

10. Скорочення нерівності	10.2 Підтримати законодавчо та заохочувати активну участь усіх людей у соціальному, економічному і політичному житті незалежно від їхнього віку, статі, інвалідності, раси, етнічної належності, походження, релігії та економічного чи іншого статусу
	10.3 Забезпечити рівність можливостей і зменшити нерівність результатів, у тому числі через скасування дискримінаційних законів, політики і практики та сприяння прийняттю відповідного законодавства, політики та заходів у цьому напрямі
	10.4 Прийняти відповідну політику, особливо бюджетно-податкову, політику в питаннях заробітної плати та соціального захисту, і поступово домагатися забезпечення більшої рівності
	10.7 Сприяти впорядкованій, безпечній, законній і відповідальній міграції та мобільності людей, у тому числі за допомогою проведення спланованої і добре продуманої міграційної політики

Проблеми, що виникають

- Рівень **дитячої бідності** залишається дуже високим у державах-членах Ради Європи й підвищився потягом пандемії COVID-19. Проте в багатьох країнах відзначається **нестача ресурсів для розподілу між соціальними службами для дітей і їхніх сімей, а також недостатнє усвідомлення на політичному рівні** обсягів дитячої бідності й таких пов'язаних з нею явищ, як безпритульність і погані умови життя.³⁰
- **Режим суворої економії** серйозно зашкодив сфері соціальних послуг та освіти, а кількість **учнів, які кидають школу**, збільшилася за період пандемії.³¹
- **Кліматичні зміни, погіршення умов навколишнього середовища, вимушене переселення, міграція та конфлікти** також є причинами нерівності й бідності серед дітей.
- **Сім'ї під загрозою не отримують підтримки**, яка дозволила би запобігти розлученню та передачі дітей у систему опіки. Крім того, безпрецедентні масштаби трудової міграції у Європі мали руйнівний вплив на добробут дітей, яких батьки залишили.
- Діти, що перебувають у вразливому становищі, залишаються **позбавленими можливості брати активну участь** у житті суспільства, стикаються з додатковими перешкодами в отриманні освіти, доступу до Інтернету чи послуг охорони здоров'я, а ймовірність порушення їхніх прав людини вища.
- **Діти-роми та діти-кочівники** страждають від бідності, сегрегації, поганих умов життя, расизму та соціального відчуження і в надмірно великій кількості представлені в системі альтернативного піклування.³² Крім того, **інституціоналізація** дітей у державах-членах Ради Європи залишається надто високою.
- Дівчата³³ та хлопці, які є **мігрантами, біженцями та шукачами притулку**, опиняються в особливо вразливому становищі на всьому шляху міграції і після його завершення, зокрема в контексті доступності послуг, прав та інформації, процедур отримання притулку і возз'єднання сімей або перешкод для інтеграції. До інших труднощів, з якими стикаються діти-мігранти, належить ризик стати жертвами торгівлі людьми, зникнути безвісти або бути ув'язненими, а також відсутність ефективної опіки.
- Проблема **дітей, батьки яких вживають наркотики**, усе ще неокреслена й надто рідко згадується, попри її зв'язок з позбавленням дітей піклування.³⁴
- **Труднощі з вивченням мови** та обмеження можливості спілкуватися рідною мовою у країні перешкоджають плавній інтеграції дітей-іноземців, створюють бар'єри й дуже часто призводять до маргіналізації.
- У дітей виникають **проблеми з психічним здоров'ям** (загострилися під час пандемії COVID-19), проте доступ до послуг психологічної допомоги для них відсутній.
- **Діти з інвалідністю** втричі-вчетверо частіше ризикують стати жертвами насильства³⁵ і в багатьох країнах стикаються з обмеженням ресурсів, виділених на їхнє соціальне включення, а також стають об'єктами дискримінації.

³⁰ Frazer, H., Guio, A.-C. and Marlier, E. (eds) (2020). Вивчення можливостей щодо гарантії для дітей: фінальний звіт, Вивчення можливостей щодо гарантії для дітей (FSCG), Брюссель: Європейська комісія.

³¹ Згідно з даними Європейського центру з розвитку професійної освіти (CEDEFOP), в умовах дистанційного навчання ризик того, що учні з уразливих груп покинуть школу, вищий.

³² Європейський центр із прав ромів (2021). Отруєні життя: діти ромів у системі державної опіки.

³³ Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки включає стратегічне завдання № 5 «захист прав жінок і дівчат, які є мігрантками, біженками або шукають притулку».

³⁴ Група Помпиду (2021). Діти, батьки яких вживають наркотики: попередня оцінка ситуації та пропозиції. Пояснювальна записка (P-PG(2021)3).

³⁵ Діти світу у 2013 році: діти з інвалідністю, ЮНІСЕФ, травень 2013 р. — <https://violenceagainstchildren.un.org/content/children-disabilities>

... і визначені Радою Європи шляхи забезпечення рівних можливостей для всіх дітей:	
РЕАЛІЗАЦІЯ її стандартів за допомогою постійного:	НОВАТОРСТВА шляхом:
2.1.1. Підвищення обізнаності та гарантування соціальних прав дітей і боротьба з дискримінацією щодо дітей. ³⁶	2.2.1. Вирішення першопричин дитячої бідності, запобігання виникненню крайньої дитячої бідності, спроби пом'якшити наслідки, а також подолання бідності, що виникла внаслідок погіршення умов навколишнього середовища та конфліктів.
2.1.2. Забезпечення доступу до правосуддя для дітей, які перебувають у вразливому становищі.	2.2.2. Надання допомоги державам-членам для забезпечення здатності наявних інституцій і служб враховувати випадки бідності та відчуженні і реагувати на них , зокрема шляхом систематичного виконання оцінювати впливу на дітей і надання допомоги сім'ям, щоб запобігти розлученню дітей з їхніми сім'ями.
2.1.3. Сприяння поширенню інклюзивної освіти ³⁷ шляхом процесу поліпшення вивчення мови як передумови можливості для дітей бути вислуханими й отримувати користь від рівноправного доступу до освіти.	2.2.3. Заохочення держав до вдосконалення процесу збору докладних даних про рівень бідності та вивчення впливу заходів боротьби з бідністю.
2.1.4. Підтримка введення освітніх програм, які включають виховання громадянської позиції та освіти в галузі прав людини . ³⁸	2.2.4. Аналіз нових труднощів, що виникли у зв'язку з COVID-19 для дітей, які перебувають у вразливому становищі (доступ до медичного обслуговування і опіка над дітьми-мігрантами, дітьми без супроводу та розлученими із сім'єю, тимчасового утримання, підвищення рівня бідності тощо).
2.1.5. Посилення участі та залучення дітей, які перебувають у вразливому становищі .	2.2.5. Просування політик і заходів на підтримку позитивне виконання батьківських обов'язків, які гарантують рівні можливості для дітей незалежно від їхньої статі, статусу, здібностей або сімейної ситуації.
2.1.6. Захист дітей, які залишилися без батьківського піклування та/або проживають у закладах альтернативного піклування , шляхом постійної підтримки деінституціоналізації, аналізу в історичному розрізі проблеми насильства щодо дітей і компенсації, насильства в середовищах піклування, зокрема в прийомних сім'ях, шляхом перегляду Рекомендації щодо прав дітей, які живуть у закладах інтернатного типу ³⁹ , а також за допомогою відстеження роботи Комітету експертів з питань прав і найкращих інтересів дітей, батьки яких розлучилися і щодо яких розглядається справа про опіку (CJ/ENF-ISE), щоб забезпечити участь дітей у процесі розгляду справ про опіку.	2.2.6. Збір даних, аналіз і надання рекомендацій щодо ситуацій дітей, які страждають від шкідливих звичок, і дітей, батьки яких вживають наркотики .
2.1.7. Надання допомоги дітям, які перебувають у вразливому становищі, під час переходу до дорослого життя , зокрема для дітей, які залишають заклади опіки.	2.2.7. Боротьба з расизмом/ромофобією і подолання проблем, пов'язаних з відчуженням дітей-ромів і дітей-кочівників (зокрема бідності, недостатньої доступності освіти й медичного обслуговування, шлюби в неповнолітньому віці та/або примусові шлюби або торгівля людьми).
2.1.8. Підтримка заходів, спрямованих на захист дітей, що мігрують , зокрема мігрантів, біженців і шукачів притулку (особливо дівчат), шляхом зміцнення механізмів і співпраці для вчасного виявлення таких дітей і їх скерування, а також шляхом припинення тимчасового утримання дітей-мігрантів, зокрема за допомогою сприяння поширенню рішень сімейної та громадської опіки.	2.2.8. Боротьба з торгівлею дітьми у державах-членах.
2.1.9. Сприяння захисту дітей з інвалідністю та їхній участі в житті суспільства, зокрема в контексті їхньої повної інтеграції в шкільному та цифровому середовищі.	2.2.9. Вирішення проблем, пов'язаних з правами людини дітей⁴⁰ і сімей, які є представниками ЛГБТІ .
	2.2.10. Забезпечення доступності психологічної допомоги для дітей, вирішення першопричин виникнення в дітей проблем з психічним здоров'ям і сприяння психічному добробуту дітей, зокрема шляхом надання допомоги батькам, піклувальникам, фахівцям і волонтерам, які працюють з дітьми, щоб підвищити обізнаність про табуйовані теми, пов'язані з психічним здоров'ям дітей, і боротися з явищем табування.

³⁶ Рада Європи заохочуватиме держави-члени ратифікувати та впровадити Європейську соціальну хартію, а також дотримуватися Рекомендацій Комітету міністрів щодо захисту прав дітей.

³⁷ Шляхом виконання Рекомендації Комітету міністрів щодо забезпечення якісної освіти (CM/Rec(2012)13) і розроблення та підтримки системи цифрової освіти громадян (CM/Rec(2019)10).

³⁸ Рекомендовані стандарти компетенцій демократичної культури.

³⁹ Rec(2005)5.

⁴⁰ Згідно з даними дослідження, яке FRA провело у 28 країнах ЄС у 2019 р., 53 % дітей віком 15–17 років уникають відкритості щодо своєї приналежності до ЛГБТІ у сімейному колі, 50 % — у школах і громадських місцях, 48 % — у громадському транспорті. Лише 9 % опитаних «цілком відкрито» заявляють про свою приналежність до ЛГБТІ у школі. Крім того, більшість (53 %) підлітків, які взяли участь в опитуванні (віком від 15 до 17 років), відчували, що їх дискримінують принаймні в одній зі сфер життя за остання 12 місяців перед опитуванням. Серед дорослих опитаних цей показник становив 41 %.

АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти	
Проблеми, які потребують невідкладного вирішення	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння соціальному включенню та забезпеченню рівних можливостей для всіх дітей незалежно від віку, статі, сексуальної орієнтації, соціального й національного походження, культури, кольору шкіри, релігійних вірувань, переконань, а також для дітей з інвалідністю або розладами навчання у всіх регіонах держав-членів Ради Європи. - Підготовка шкільних педагогів щодо того, як іти на контакт і розмовляти з дітьми з їхнім урахуванням індивідуальних особливостей, як поважати їхні думки, визначати й вирішувати їхні труднощі, приділяти особливу увагу кожній без винятку дитині. - Підготовка дошкільнят і їхніх батьків з питань прав дитини у формі, яка відповідає віку, з використанням зручних і зрозумілих дітям ігрових методів.
	<ul style="list-style-type: none"> - Подолання дитячої бідності, дискримінації та поганих умов життя. - Запобігання виникненню упереджень, расизму, ксенофобії, гомофобії і трансфобії, а також реагування на ці явища в разі їх виникнення. - Гарантування свободи самовираження та вибору одягу, запобігання виникненню гендерних стереотипів і прийняття вподобань дітей без осуду.
Заходи, яких можна вжити	<ul style="list-style-type: none"> - Надання дітям підтримки у складних життєвих ситуаціях, як-от у разі виникнення депресії чи інших проблем психічного здоров'я, розлучення батьків, смерті родича, відсутності друзів чи інституціоналізації. - Новаторство в напрямку підготовки вчителів та інших фахівців або волонтерів, які працюють у системі освіти, щоб вони могли зосереджувати увагу не лише на академічних успіхах дітей, а й на їхньому психологічному й емоційному розвитку та формування життєвих навичок. - Проведення освітньо-роз'яснювальної роботи з дітьми щодо прийняття різноманітності та запобігання насильству й дискримінації (наприклад, на підставі зовнішнього вигляду, пов'язаних зі здоров'ям проблем, іншого національного чи релігійного походження або соціально-економічних сімейних обставин). - Заохочення та пропагування активізму серед молоді, зокрема шляхом навчання та підтримки діяльності дітей в ролі однолітків-наставників. - Підтримка міжнародних програм обміну для учнів і студентів через школи або заклади вищої та професійно-технічної освіти з метою поглибити розуміння інших культур. - Запровадження або зміцнення громадянської освіти як обов'язкового предмета шкільної програми. - Введення у шкільну програму сексуального виховання як предмета або частіше проведення семінарів з цієї теми у школах. - Запровадження патрулювання вулиць підрозділами поліцейських або соціальних працівників на велосипедах, щоб запобігти жебракуванню або роботі дітей на вулицях. - Заохочення та підтримка кращого представництва в медійному просторі дітей, які є представниками меншин, для поширення знань про їхню культуру та підготовки підґрунтя для краще представленості участі в житті суспільства й виконання керівних ролей. - Збільшення кількості ресурсів, що виділяються на послуги соціального захисту, зокрема на підтримку освітніх заходів і покращення умов життя. - Збільшення обсягу інвестицій в освіту дітей з порушеннями мовлення та слуху або іншими видами інвалідності. - Створення фонду за фінансової підтримки всіх держав-членів Ради Європи для забезпечення однакових можливостей для всіх дітей у країні.
Варіанти участі дітей	<ul style="list-style-type: none"> - Організація більшої кількості обговорень за участі дітей і надання їм інформації щодо того, яким чином враховано їхні думки та пропозиції. - Залучення дітей до прийняття рішень з питань, які їх стосуються, збільшення кількості учнів у складі шкільних комітетів і дитячих парламентів, а також належне врахування їхніх пропозицій. - Надання дітям змоги відвідувати Раду Європи, а також можливостей висловлювати свої думки, у тому числі особисто. - Створення нових і підтримка наявних програм шкільних нагород, пов'язаних зі сферами інтересів на національному й міжнародному рівнях. - Створення міжнародних мереж співпраці між школами й іншими установами, у яких учні можуть розроблять спільні проекти. - Підтримка соціально-політичної участі дітей у питаннях, що стосуються освіти та шкіл, наприклад через консультативні учнівські органи. - Запровадження англійської мови як обов'язкового предмета з першого класу.

ВАЖЛИВО. У контексті роботи в напрямку забезпечення рівних можливостей для всіх дітей Рада Європи застосовуватиме такі підходи:

Підхід, який враховує гендерні питання: шляхом запобігання виникнення гендерних стереотипів і випадків сексизму та боротьби з цими явищами, що пов'язано зі стратегічним завданням 1 Стратегії гендерної рівності на 2018–2023 рр.

Підхід, який забороняє дискримінацію: приділення особливої уваги вже виявленим групам дітей, які перебувають у вразливому становищі, і дітей, на яких впливають кілька чинників уразливості.

Підхід, який передбачає участь дітей:

- проведення обговорень безпосередньо з дітьми, зокрема з тими, які перебувають у вразливому становищі, з метою систематичної пріоритетизації проблем і пошуку адекватних рішень;
- сприяння участі дітей у прийнятті рішень, пов'язаних з їхнім здоров'ям, освітою та соціальним захистом.

Основні залучені органи Ради Європи (перелік не вичерпний, в алфавітному порядку)	Інші залучені підрозділи Ради Європи
<ul style="list-style-type: none"> • Дорадчий комітет щодо Рамкової конвенції про захист національних меншин (FCNM) • Комісар з прав людини • Комітет експертів з питань ромів і кочівників (ADI-ROM) • Керівний комітет з прав людини в галузі біомедицини та охорони здоров'я (CDBIO) • Комітет учасників Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротський комітет (T-ES)) • Комітет з питань Конвенції про кіберзлочинність (T-CY) • Розширена часткова угода про спорт (EPAS) • Європейський комітет з питань запобігання катуванням (КЗК) • Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) • Європейський комітет із соціальних прав (ЄКСП) • Європейський керівний комітет з питань молоді CDEJ / Консультативна рада у справах молоді • Комісія з питань гендерної рівності (GEC) • Група експертів з протидії торгівлі людьми (GRETA) • Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок (GREVIO) • Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЕ) • Група Помпиду • Спеціальний представник Генерального секретаря (SRSG) з питань міграції та біженців • Керівний комітет з питань освіти (CDEDU) • Керівний комітет з прав людини (CDDH) • Керівний комітет з прав дитини (CDENF) • Керівний комітет з питань різноманітності, інклюзії та протидії дискримінації (CDADI) 	<ul style="list-style-type: none"> • Підрозділ незалежних органів з прав людини • Відділ з питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (SOGI)

2.3. Доступність технологій для всіх дітей і їх безпечне використання

«Нові технології є безперечно корисними інструментами й мають багато позитивних аспектів. Проте нам потрібно знати, як правильно їх використовувати, щоб не завдати шкоди собі й іншим. Саме тому людям (як дітям, так і їхнім батькам) потрібно пояснювати, як користуватися такими інструментами. (...) Крім того, важливо аналізувати всі небезпеки, які існують у соціальних мережах, щоб зрозуміти, яким чином їх уникати, а також впроваджувати нові правила, щоб ці платформи ставали безпечнішими.»

«Я вважаю, що кожна людина має право на стабільне підключення до Wi-Fi.»

35. Діти зростають у цифровому світі й контактують з технологіями багатьма різними способами. Вони регулярно користуються інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) для **дозвілля** (телебачення, відеоігри, посібники), **соціалізації** (соціальні платформи та мережі), **навчання** (під час дистанційного навчання) та **шопінгу** (купівля товарів онлайн). Діти складають приблизно третину користувачів по всьому світу, проте цифрове середовище часто сприймає всіх користувачів однаково і ставиться до дітей, як до дорослих. **Під час пандемії COVID-19 виникли нові проблеми**, оскільки вона призвела до збільшення обсягів використання технологій дітьми й для дітей (з метою соціалізації та навчання). Оскільки школи перейшли до використання цифрового середовища, дистанційне

навчання стало основою освіти для багатьох дітей. Водночас, зростає рівень насильства в мережі Інтернет, зокрема сексуальної експлуатації та сексуального насильства щодо дітей в мережі, а сама ця проблема все більше загострюється для дітей усіх вікових категорій, особливо з моменту спалаху пандемії. Цифрове середовище пропонує дітям велику кількість можливостей для реалізації своїх прав як у мережі Інтернет, так і в традиційному середовищі, проте також створює для них ризики, які можуть мати негативний вплив на значну кількість прав людини, гарантованих КПД ООН, ЄКПЛ, Європейською соціальною хартією і Конвенцією Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Конвенція 108+).

36. Багато дітей, які перебувають у вразливому становищі, як-от діти, що належать до національних меншин, або діти з інвалідністю, а також діти, для яких доступ до мережі Інтернет та інших цифрових технологій відсутній або обмежений, не мають можливості ними користуватися і залишаються виключеними з цифрової освіти. У Загальному коментарі № 25 КПД визнано, що «в разі неможливості досягти цифрової інклюзії нерівність, що вже існує, імовірно зростатиме й може виникати в нових аспектах».⁴¹

37. Рада Європи продовжить підтримувати й захищати права дитини на відсутність дискримінації, доступ до інформації, свободу вираження, захист персональних даних, участь у житті суспільства, дозвілля, участь в іграх під час використання ІКТ спільно з іншими зацікавленими сторонами, що працюють у цьому напрямку. Рекомендація CM/Rec(2018)7 щодо керівних принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі, пропонують послідовні настанови для держав-членів і зацікавлених сторін для забезпечення максимальної кількості прав дитини у складному світі цифрового середовища. Також у відповідних випадках здійснюватиметься погодження заходів зі Стратегією ЄС із прав дитини.

Основні статті КПД ООН	Право дитини
13	Висловлювати свої думки й отримувати інформацію
19	Захист від усіх форм насильства
28	Освіта
31	Дозвілля та участь в іграх

Основні статті ЄКПЛ	Право дитини
3	Не бути об'єктом катування, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання
8	Повага до приватного та сімейного життя
10	Свобода вираження поглядів
14	Заборона дискримінації
2 Протоколу 1	Освіта

Цілі ЦСР ООН	Цілі, досягненню яких сприятиме Стратегія у контексті прав дітей і технологій
4. Якісна освіта	4.4 Істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, у тому числі професійно-технічними, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю 4.A Створювати й удосконалювати навчальні заклади, які забезпечують ефективне середовище навчання для всіх
5. Гендерна рівність	5.B Активніше використовувати високоефективні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні, для сприяння розширенню прав та можливостей жінок [і дівчат]
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	9.C Істотно розширити доступ до інформаційно-комунікаційних технологій і прагнути до забезпечення загального і недорогого доступу до Інтернету
16. Мир, справедливість та сильні інститути	16.2 Покласти край наругам, експлуатації, торгівлі й усім формам насильства і тортур щодо дітей

⁴¹ Загальний коментар № 25 (2021) Комітету ООН з прав дитини щодо прав дитини у зв'язку з цифровим середовищем.

Проблеми, що виникають

- Цифрові послуги або продукти можуть **не бути призначеними для** задоволення потреб чи **забезпечення інтересів і прав дітей**, зокрема їхнього права на свободу вираження, права на інформацію та безпеку.
- Діти отримують доступ до **неприйнятних або шкідливих матеріалів** чи поширюють його.
- Діти страждають від **цькування та розпалювання ненависті в мережі Інтернет**, зокрема й з боку однолітків, від **порушення їхнього права на недоторканість приватного життя і захист персональних даних**, від **інформаційних розладів**, а також від **надмірного використання Інтернету чи навіть залежності**, що призводить до ізольованості, нестачі фізичної активності й пов'язаних з цим проблем фізичного та психічного здоров'я.
- Ризики та можливості, пов'язані з використанням **систем штучного інтелекту** потребують аналізу.
- Існує проблема **відсутності рівноправного доступу до технологій**, особливо в умовах COVID-19. Освіта в разі застосування дистанційних методів має бути інклюзивною, охоплювати дітей з інвалідністю, дітей, що належать до національних меншин, дітей-мігрантів або дітей з малозабезпечених сімей. Дітям, які перебувають у вразливому становищі, також слід надавати допомогу, щоб вони могли користуватися рівними можливостями для соціалізації та участі в іграх.
- Ризик стати жертвою **сексуальної експлуатації або сексуального насильства в мережі Інтернет** реальний, і ймовірність цього підвищилася за період пандемії COVID-19.
- Рівень забезпечення **цифрової та інформаційної освіти громадян** для дітей, піклувальників, фахівців і волонтерів, які працюють з дітьми, усе ще недостатній. Діти знають про цей недолік й усвідомлюють потребу більш активного залучення до розроблення та впровадження навчально-освітніх заходів для різних цільових груп, а також оцінювання навчально-освітніх потреб у цьому напрямку.
- **Участь дітей у регулюванні, проєктуванні та новаторському використанні цифрового оточення і технологій** обмежена. Потрібно встановити баланс між потребою забезпечити захист і приватність дітей та їхнім право користуватися цифровим середовищем, а також визначити інноваційні, зрозумілі та зручні для дітей способи використання цифрових технологій з урахуванням найкращих інтересів дітей і суспільства.

... і визначені Радою Європи шляхи забезпечення прав дітей щодо використання технологій:

РЕАЛІЗАЦІЯ її стандартів за допомогою постійного:

- 3.1.1 **Захисту дітей у мережі Інтернет**,⁴² наприклад, від насильства, зокрема схилання до розпусних дій, сексуального насильства, насильства з боку однолітків, кіберсексизму, від зіткнення з порнографічними й іншими шкідливими матеріалами, кіберзалякування, розпалювання ненависті в мережі Інтернет і порушення права на недоторканість приватного життя і захист персональних даних (зокрема в контексті освітнього середовища), з дотриманням підходу «4 С» (content — матеріали, conduct — поведінка, contact — контакт і contract risks — договірні ризики).⁴³
- 3.1.2 Підвищення обізнаності про зловживання соціальними мережами із сексистською метою та небезпеки в мережі Інтернет для дітей (включно із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством щодо дітей у мережі Інтернет).
- 3.1.3 Забезпечення повідомлення про випадки **сексуальної експлуатації та сексуального насильства щодо дітей у мережі Інтернет**, їх своєчасного,

НОВАТОРСТВА шляхом:

- 3.2.1 Спонування **підприємців і промисловців до виконання їхніх зобов'язань** перед дітьми, зокрема шляхом виконання оцінювань впливу на дітей, забезпечення участі дітей на різних етапах оцінювання, а також залучення їх до проєктування цифрових послуг і продуктів.
- 3.2.2 Подолання проблеми використання Інтернету й соціальних мереж для поширення серед дітей дезінформації, розпалювання ненависті та **насильницьких радикальних ідей, зокрема з метою тероризму**.
- 3.2.3 Надання рекомендацій і забезпечення підготовки для **нарощування потенціалу фахівців** у галузі прав дитини, пов'язаних з технологіями, залучення дітей до розроблення та впровадження підготовки з нарощування потенціалу й цифрової грамотності для вчителів та інших фахівців або волонтерів.
- 3.2.4 **Розширення участі дітей у житті суспільства** за допомогою технологій, а також у прийнятті рішень, пов'язаних з цифровим середовищем і технологіями, з урахуванням перспективних практик і

⁴² Рада Європи продовжить пропагувати, контролювати та підтримувати впровадження у своїх державах-членах обов'язків і зобов'язань, прийнятих у межах Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Конвенції про кіберзлочинність і Додаткового протоколу до неї, Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, Конвенції про заходи щодо протидії торгівлі людьми, а також відповідних рекомендацій Комітету міністрів, зокрема CM/Rec(2018)7 щодо керівних принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі і CM/Rec(2009)5 щодо заходів захисту дітей від впливу шкідливих матеріалів і поведінки, а також сприяння їхній активній участі у новому інформаційно-комунікаційному середовищі.

⁴³ Sonia Livingstone & Mariya Stoilova, Діти в мережі інтернет: дослідження та свідчення, <https://core-evidence.eu/updates/the-4cs-of-online-risk/>, доступ: вересень 2021 р.

<p>ефективного й належного розслідування та притягнення винних до відповідальності.</p> <p>3.1.4 Надання допомоги сім'ям, учителям та іншим фахівцям, волонтерам, а також дітям з метою запобігти випадкам кіберзалякування та розпалювання ненависті в мережі Інтернет.</p> <p>3.1.5 Забезпечення цифрової та інформаційної освіти громадян для дітей, піклувальників, фахівців і волонтерів, які працюють з дітьми.⁴⁴</p> <p>3.1.6 Надання підтримки позитивного виконання батьківських обов'язків у цифровій сфері.</p> <p>3.1.7 Боротьба з цифровим відчуженням і забезпечення рівноправного доступу до цифрового середовища, зокрема для дітей з інвалідністю, дітей, які опинилися в контексті міграції, і дітей, що належать до національних меншин, особливо ромів і кочівників, а також у контексті дистанційного навчання.</p>	<p>механізмів, зокрема шляхом сприяння обміну досвідом між поточними механізмами участі дітей та установами різного адміністративного рівня (місцевими, регіональними, національними та європейськими).</p> <p>3.2.5 Аналіз супутніх ризиків і можливої користі від використання технологій штучного інтелекту.</p> <p>3.2.6 Сприяння створенню безпечного простору, у якому діти матимуть змогу вільно шукати інформацію та виражати свої погляди в мережі Інтернет.</p> <p>3.2.7 Дослідження нових проблем, які впливають на добробут дітей, наприклад онлайн-ігор, реклами та здійснення впливу в мережі Інтернет.</p> <p>3.2.8 Забезпечення прав дітей на участь у грі, дозвілля та об'єднання в мережі Інтернет.</p>
---	---

<p>АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти</p>	
<p>Проблеми, які потребують невідкладного вирішення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зменшення цифрового бар'єру з метою забезпечення та пропагування доступності цифрового світу для всіх дітей незалежно від їхньої соціально-економічної ситуації. - Запобігання виникненню залежності від цифрового середовища й технологій, зокрема віртуальної реальності, і пропонування допомоги дітям і сім'ям, які зіткнулися з такими проблемами. - Посилення захисту від осіб з нечесними намірами, у першу чергу шляхом виявлення та видалення фейкових профілів у соціальних мережах, а також розроблення потужніших засобів захисту дітей у цифровому середовищі.
<p>Заходи, яких можна вжити</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Запропонувати державним установам закріпити в національному законодавстві регулювання права дитини на недоторканість приватного життя і захист від усіх форм насильства й експлуатації у цифровому середовищі, а також гарантії відповідальності міжнародних приватних суб'єктів. - Сприяти поширенню в межах шкільної та додаткової програм курсів цифрової освіти для дітей, батьків та інших дорослих, у яких висвітлюватимуться питання потенціалу нових технологій і ризиків, з якими можна зіткнутися в мережі (наприклад, кіберзалякування, переслідування, сексуальні домагання та експлуатація, шахрайство з персональними даними або їх викрадення, а також залежності), і забезпечення доступу до ефективних послуг підтримки. - Проводити обговорення з дітьми щодо проектування таких курсів і перегляду шкільної програми в загальному контексті технологій і цифрового середовища. - Розробити практичні настанови щодо дистанційної освіти, використання досвіду дітей, вчителів, шкіл і партнерів, набутого за час пандемії. - Створити простір для постійного обміну й обговорень між дорослими та дітьми з метою встановлення пріоритетів, виявлення нових потреб, формування політик і нормативних документів щодо заходів. - Раді Європи, національним урядам і установам докласти більше зусиль для забезпечення більшого поширення та стабільної доступності цифрових технологій для всіх дітей шляхом подолання нерівності й усунення цифрового бар'єру, який став особливо помітним під час пандемії COVID-19 і потребу залишатися в замкненому просторі. - Запровадити загальний захист дітей згідно з пунктом 13 шляхом забезпечення конфіденційності їхніх профілів у мережі Інтернет і заборони користуватися соціальними мережами без нагляду.
<p>Варіанти участі дітей</p>	<p>Наприклад, шляхом створення вебплатформ, на яких діти зможуть брати безпосередню участь у відкритих обговореннях на конкретні теми, зокрема щодо розроблення законодавства, що стосується використання цифрових технологій для дітей.</p>

⁴⁴ Спираючись на успіхи програми виховання демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини та загальноєвропейського проекту щодо цифрової освіти громадян. Див. також Рекомендацію Комітету міністрів щодо розроблення та підтримки системи цифрової освіти громадян (CM/Rec(2019)10).

ВАЖЛИВО. У контексті роботи з питань дітей і технологій Рада Європи застосовуватиме такі підходи:

Підхід, який враховує ґендерні питання: шляхом заохочення до використання технологій для розширення можливостей дівчат через надання їм допомоги з доступом до освіти та кар'єрних можливостей у галузі точних наук (наука, техніка, інженерія та математика), а також вирішення проблеми висловлювань сексистського характеру та інших форм насильства в мережі Інтернет.

Підхід, який забороняє дискримінацію:

- Надання можливості користуватися технологіями дітям, перебувають у вразливому становищі, як-от дітям з інвалідністю, дітям-мігрантам, дітям з малозабезпечених сімей і дітям, що належать до національних меншин.
- Боротьба з будь-якими видами дискримінації з боку штучного інтелекту.
- Гарантування інклюзивного дистанційного навчання під час криз у галузі охорони здоров'я, зокрема для дітей з інвалідністю, дітей, що належать до національних меншин, або дітей з малозабезпечених сімей.

Підхід, який передбачає участь дітей: шляхом розширення участі дітей у використанні цифрового середовища та прийнятті рішень, пов'язаних із цифровими технологіями.

Основні залучені органи Ради Європи (перелік не вичерпний, в алфавітному порядку)	Інші залучені підрозділи Ради Європи
<ul style="list-style-type: none"> • Комітет з питань штучного інтелекту (CAI) • Комісар з прав людини • Комітет учасників Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротський комітет (T-ES)) • Комітет з протидії тероризму (CDCT) • Комітет з питань Конвенції про кіберзлочинність (T-CY) • Комітет з питань захисту даних (T-PD) • Комісія з питань ґендерної рівності (GEC) • Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) • Керівний комітет з питань освіти (CDEDU) • Керівний комітет з прав дитини (CDENF) • Керівний комітет з питань різноманітності, інклюзії та протидії дискримінації (CDADI) • Керівний комітет з питань медіа та інформаційного суспільства (CDMSI) 	<ul style="list-style-type: none"> • Рекомендовані стандарти компетенцій демократичної культури

2.4. Дружнє до дитини правосуддя для всіх дітей

«Хотілось би, щоб у нас був віртуальний простір, у якому я зможу не соромитися висловлювати свої занепокоєння та думки, у якому ніхто не буде мене принижувати через мої переконання»

«Працівники поліції більш жорстоко ставляться до мігрантів і біженців, ніж до нас».

38. Рада Європи вже затвердили стандарти, звіти й рекомендації для підтримання держав-членів на шляху до забезпечення систем правосуддя, дружніх до дітей. Проте **системи правосуддя часто створюються для дорослих**, оскільки вони недостатньо визнають і враховують специфічні потреби дітей у ситуаціях контакту та конфлікту із законом. Найкращі інтереси дітей і їхні думки не завжди достатньо враховуються перед початком судових проваджень, що стосуються кримінальних (коли діти можуть бути жертвами, свідками або особами, які вчинили правопорушення), цивільних (пов'язаних із сімейним законодавством) та адміністративних справ (включно з питаннями громадянства, захисту дітей, влаштування в систему опіки або міграційними процедурами), під час проведення таких проваджень і після їх завершення.

39. Контакткування із системою правосуддя може бути травматичним досвідом для дітей. Загальний коментар № 24 до КГПД визнає, що участь у системі кримінального правосуддя завдає дітям шкоди й обмежує їхні шанси стати відповідальними дорослими.⁴⁵ Органи влади надто часто вдаються до кримінального правосуддя, хоча згідно зі стандартами Ради Європи пріоритет слід надавати відновному правосуддю.⁴⁶ Позбавлення волі для дітей, які опинилися у конфлікті із законом, слід вважати лише крайнім заходом, який можна застосовувати лише на максимально короткий строк, протягом якого вони утримуватимуться окремо від дорослих.

⁴⁵ Загальний коментар № 24 (2019) Комітету ООН з прав дитини щодо прав дітей у системі правосуддя у справах дітей.

⁴⁶ Див. Рекомендацію CM/Rec(2018)8 щодо відновного правосуддя у кримінальних справах.

40. Адаптація судових процедур до потреб дітей вкрай важлива для запобігання їх повторному травмуванню та повторній віктимізації. Діти повинні розуміти систему правосуддя і довіряти їй, а також впевнено нею користуватися. На прохання держав-членів **модель Барнахус⁴⁷ (дім дітей)** і надалі отримуватиме сприяння в межах спільної роботи з іншими організаціями, зокрема проектами співпраці, для забезпечення найкращих інтересів дітей під час розслідувань і кримінальних проваджень, а також надання дітям, які стали жертвами⁴⁸ та свідками сексуального насильства й інших форм насильства, допомоги в зручному й безпечному для дітей середовищі. У галузі правосуддя Рада Європи продовжить сприяти ратифікації Третього факультативного протоколу до КПД ООН щодо процедури повідомлення, впровадженню **Настанов Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей**,⁵³ і рекомендацій всесвітнього дослідження ООН щодо дітей, позбавлених волі, а також у відповідних випадках погоджуватиме заходи зі Стратегією ЄС із прав дитини.

Основні статті КПД ООН	Право дитини
13	Висловлювати свої думки й отримувати інформацію
37	Не піддаватися катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або таким, що принижують гідність, видам поведження; не бути позбавленими волі незаконним або свавільним чином; у разі позбавлення волі мати право гуманне ставлення і повагу до гідності, а також мати право на доступ до правової допомоги.
40	У разі порушення кримінального законодавства, звинувачення або визнання винним у його порушенні право на поведження, яке сприяє розвитку почуття гідності та почуття значущості, а також забезпечується реінтеграція.

Основні статті ЄКПЛ	Право дитини
3	Не бути об'єктом катування, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження або покарання
5	Свобода та особиста недоторканість
6	Справедливий суд
8	Повага до приватного та сімейного життя
13	Ефективні засоби правового захисту

Цілі ЦСР ООН	Цілі, досягненню яких сприятиме Стратегія у контексті забезпечення правосуддя, дружнього до дітей
16. Мир, справедливість та сильні інститути	16.3 Сприяти верховенству права на національному та міжнародному рівнях і забезпечити всім рівний доступ до правосуддя
	16.6 Створити ефективні, підзвітні та прозорі установи на всіх рівнях
	16.7 Забезпечити відповідальне прийняття рішень репрезентативними органами на всіх рівнях за участі всіх верств суспільства
	16.10 Забезпечити доступ громадськості до інформації

Проблеми, що виникають
<ul style="list-style-type: none"> Дітям не завжди надають доступ до системи правосуддя і не завжди повідомляють зручним і зрозумілим для них чином про їхні права, етапи провадження, конкретно їхню роль у ньому або про юридичні рішення, що їх стосуються. Під час контактування дітей із системою правосуддя їхні права на недоторканість приватного життя і захист персональних даних порушуються, особливо з боку ЗМІ. Дітей усе ще позбавляють можливості брати активну участь у провадженнях. Юристи не мають належної підготовки, зокрема для того, щоб належним чином вислуховувати дітей. Юрисдикції не мають достатньої спеціалізації і не завжди адаптовані до прав і потреб дітей. Хоча загальна кількість дітей, які опинилися у конфлікті із законом, у світі знижується, системи правосуддя у справах дітей усе ще мають недоліки, а вік кримінальної відповідальності залишається надто низьким у деяких державах-членах. Позбавлення волі для дітей, які опинилися у конфлікті із законом, залишається надто узагальненим заходом, водночас до багатьох дітей-мігрантів усе ще застосовується адміністративний арешт, умови якого часто бувають неприйнятними.

⁴⁷ Щоб отримати додаткову інформацію про модель Барнахус, див. проєкт Барнахус у Словенії (спільний проєкт ЄС та Ради Європи).

⁴⁸ Здійснюватиметься погодження заходів, розроблених у межах Стратегії ЄС щодо прав жертв на 2020–2025 рр.

... і визначені Радою Європи шляхи забезпечення прав дітей щодо їхньої участі в системах правосуддя:	
РЕАЛІЗАЦІЯ її стандартів за допомогою постійного:	НОВАТОРСТВА шляхом:
<p>4.1.1 Пропагування та розроблення навчальних програм або національних версій курсів HELP для юристів, які контактують із дітьми.⁴⁹</p> <p>4.1.2 Покращення доступу до правосуддя для дітей, які перебувають у вразливому становищі, і забезпечення їхньої активної участі у провадженнях, що їх стосуються, шляхом використання зрозумілих для дітей формулювань та інформаційних матеріалів.</p>	<p>4.2.1. У відповідних випадках, перегляд наявних або розроблення нових стандартів у галузі сімейного права і прав дітей.</p> <p>4.2.2. Сприяння обміну передовим досвідом між державами-членами щодо систем правосуддя й ініціатив, дружніх до дітей, зокрема стосовно їх прозорого оцінювання, ефективності й необхідних змін.</p>
<p>4.1.3 Підтримка розроблення заходів реабілітації та альтернатив утримання під вартою для дітей, які опинилися у конфлікті із законом, а також заохочення держав-членів до підвищення віку кримінальної відповідальності.</p> <p>4.1.4 Здійснення нагляду за місцями позбавлення волі дітей,⁵⁰ надання дітям доступу до зручних і зрозумілих механізмів подання скарг, заохочення держав-членів до припинення тимчасового утримання дітей-мігрантів.</p> <p>4.1.5 Подальше розроблення та пропагування у відповідних випадках моделі Барнахус, зокрема у межах проєктів співпраці.</p> <p>4.1.6 Здійснення оглядів або контрольних заходів у галузі сімейного права (щодо найкращих інтересів дітей у разі розлучення батьків і під час судового розгляду справ про опіку, щодо зміни місця проживання дітей) та міграції (виконання Рекомендації про дієву опіку для дітей без супроводу дорослих та дітей, розлучених із сім'єю, у контексті міграції⁵¹).</p> <p>4.1.7 Сприяння поширенню підходів до міграційних процедур, які враховують інтереси дітей, зокрема шляхом розширення доступу до законного представництва й опіки, інформації, можливості участі, а також ефективних засобів правового захисту.</p> <p>4.1.8 Підтримка заходів запобігання проведенню судових проваджень у справах неповнолітніх шляхом розроблення моделі для стратегій запобігання, зокрема для дітей, які перебувають у вразливому становищі.</p>	<p>4.2.3. Розроблення кодексів поведінки або аналогічних інструментів для юристів і представників ЗМІ, щоб гарантувати повагу до прав дитини під час судових проваджень.</p> <p>4.2.4. Збір та аналіз даних щодо участі дітей у системах правосуддя держав-членів Ради Європи, а також надання рекомендацій у разі потреби.</p> <p>4.2.5. Розроблення відновного правосуддя для дітей, зокрема, у відповідних випадках, для дітей, які демонструють шкідливу (сексуальну) поведінку, у тому числі стосовно інших дітей.</p> <p>4.2.6. Аналіз впливу екстрених заходів у період пандемії COVID-19 на доступність правосуддя для дітей, зокрема для дітей-мігрантів.</p> <p>4.2.7. Реалізація стратегій покращення доступу до правової допомоги та представництва для дітей, зокрема шляхом пропонування правової допомоги через центри правової допомоги та стратегічне судочинство.</p> <p>4.2.8. Проведення досліджень з метою гарантування прав і найкращих інтересів дітей, зачатих з використанням донорського матеріалу, і поглиблення загального розуміння цього питання.</p> <p>4.2.9. Вживання заходів для вирішення питань, що стосуються дітей, які опинилися у кризових або конфліктних ситуаціях, як-от питання опіки, житла, прав на землю та майно, реєстрації, визначення національності та громадянства або запобігання формуванню статусу осіб без громадянства.</p> <p>4.2.10. Концентрування уваги на деяких окремих темах, як-от потреби та проблеми дітей, які стали жертвами та свідками насильницьких злочинів (у тому числі сексуального насильства) у системі правосуддя, зокрема питання реінтеграції та реабілітації дітей, які постраждали внаслідок актів тероризму, і доступу дітей до правосуддя у зв'язку із завданням шкоди навколишньому середовищу.</p>

⁴⁹ Програма HELP (Human Rights Education for Legal Professionals — Європейська програма освіти в галузі прав людини для юристів) наразі містить курси щодо правосуддя, дружнього до дітей, сімейного права, дітей-біженців і мігрантів, а також альтернатив тимчасовому утриманню мігрантів. Методика HELP дозволяє контекстуалізувати курси на національному рівні, щоб забезпечити застосування учасниками мережі HELP (юридичними закладами освіти та юридичними асоціаціями) принципу субсидіарності.

⁵⁰ Рада Європи продовжить сприяти впровадженню стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню (КЗК).

⁵¹ CM/Rec(2019)11.

	<p>4.2.11. Уточнення щодо використання альтернативних механізмів вирішення спорів, як стосуються дітей.</p> <p>4.2.12. Запровадження правосуддя, дружнього до дітей, як міжгалузевого напрямку роботи в межах розробленого Радою Європи проекту співпраці з питань правосуддя.</p> <p>4.2.13. Розширення доступу дітей до Європейського суду з прав людини.</p>
--	--

АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти

Проблеми, які потребують невідкладного вирішення	<ul style="list-style-type: none"> - Вирішення проблеми ставлення та поведінки посадових осіб і фахівців системи правосуддя та правоохоронних органів до дітей шляхом проведення навчання з питань прав дитини та поширення політики нульової терпимості насильства, образливого та принизливого поводження з дітьми, а також їх дискримінації в межах системи правосуддя. - Своєчасне надання дітям, які контактують із системою правосуддя, повної інформації про їхні права, етапи провадження та їхню роль у них зручним і зрозумілим для них способом на всіх етапах участі в системі правосуддя. - Усунення порушень прав дитини на недоторканість приватного життя і захист персональних даних з боку ЗМІ та посилення відповідальності за такі порушення.
---	--

Заходи, яких можна вжити	<ul style="list-style-type: none"> - Продовжувати навчати працівників правоохоронних органів, усі відповідні групи посадових осіб і працівників системи правосуддя з питань прав дитини та правосуддя, дружнього до дітей. - Надати всім відділкам поліції рекомендації щодо виявлення та вжиття заходів стосовно поведінки працівників правоохоронних органів, яка не відповідає національному законодавству та правам дитини, як-от застосування насильства або дискримінації щодо дітей, а також посилити відповідальність за такі дії. - Забезпечити чітке законодавче регулювання права дитини на недоторканість приватного життя та захист персональних даних, зокрема в контексті системи правосуддя, і в разі порушення посилити відповідальність ЗМІ, журналістів, а також посадових осіб і працівників системи правосуддя, інших постачальників послуг. - Забезпечити культурне посередництво для всіх дітей, які його потребують. - Сприяти застосуванню альтернативних заходів замість тимчасового утримання та забезпечувати застосування тимчасового утримання до дітей як крайнього заходу.
---------------------------------	---

Варіанти участі дітей	Створення інтернет-платформи, де діти в анонімній формі зможуть викладати свої запитання, коментарі, не пов'язані з правовими питаннями скарги та пропозиції стосовно правосуддя, дружнього до дітей, а також отримувати інформацію та кваліфіковані консультації у зручній і зрозумілій для них формі.
------------------------------	---

ВАЖЛИВО. У контексті роботи в галузі правосуддя, дружнього до дітей, Рада Європи застосовуватиме такі підходи:

<p>Підхід, який враховує гендерні питання: шляхом забезпечення рівності у ставленні до хлопців і дівчат, які опинилися у конфлікті із законом або контактують із системами правосуддя, а також їх захисту та підтримки відповідно до їхніх конкретних потреб.</p> <p>Підхід, який забороняє дискримінацію: шляхом врахування потреб дітей, які перебувають у вразливому становищі, під час розроблення процедур і середовища правосуддя (безпритульні діти, діти, що належать до національних меншин, зокрема ромів і кочівників, діти-мігранти, діти з інвалідністю або діти, які опинилися у кризових або конфліктних ситуаціях).</p> <p>Підхід, який передбачає участь дітей: шляхом турботи про те, щоб діти розуміли суть цивільних, кримінальних та адміністративних проваджень, які їх стосуються, і могли вільно брати в них участь, а також щоб їхні думки належним чином враховувалися.</p>
--

Основні залучені органи Ради Європи (перелік не вичерпний, в алфавітному порядку)	Інші залучені підрозділи Ради Європи
<ul style="list-style-type: none"> • Дорадчий комітет щодо Рамкової конвенції про захист національних меншин (FCNM) • Комісар з прав людини • Комітет експертів з питань ромів і кочівників (ADI-ROM) • Комітет з протидії тероризму (CDCT) • Консультативна рада європейських прокурорів (CCPE) • Рада з питань співробітництва у сфері пеналогії (PC-CP) • Комісія Ради Європи з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Європейська програма освіти в галузі прав людини для юристів (HELP) • Підрозділ незалежних органів з прав людини

<ul style="list-style-type: none"> • Європейський комітет з питань освіти (CDEDU) • Європейський комітет з питань запобігання катуванням (КЗК) • Європейський комітет із соціальних прав (ЄКСП) • Європейський комітет з питань правового співробітництва (CDCJ) • Європейський комітет з проблем злочинності (CDPC) • Лансаротський комітет (T-ES) • Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) • Група Помпиду • Керівний комітет з прав людини (CDDH) • Керівний комітет з прав дитини (CDENF) • Керівний комітет з питань інклюзії та протидії дискримінації (CDADI) 	
--	--

2.5. Надання права висловлюватися кожній дитині

«Досвід дітей обмежений, але це не значить, що вони не можуть допомогти».

«Спілкуватися більше як з рівними, без сюсюкання. Дорослим слід більше довіряти дітям».

«Ми не просто діти».

41. Діти мають **право бути вислуханими, брати участь і висловлювати свої думки, які будуть належним чином враховані**, у процесі прийняття рішень, що їх стосуються, відповідно до їхнього віку та рівня зрілості. Діти також мають право на свободу вираження поглядів, отримання інформації та висловлення думки, гарантоване статтею 10 ЄКПЛ і статтею 13 КПД ООН. Загальний коментар до КПД № 12 щодо права дитини бути вислуханою⁵² підкреслює, що право всіх дітей бути вислуханими й бути сприйнятими серйозно, є однією з основоположних цінностей КПД ООН, яка встановлює не лише саме право, а й критерій для тлумачення та реалізації всіх інших прав. Участь дітей також розширює їхні можливості для ведення обговорень, розвиває довіру до демократичних інститутів, зміцнює відчуття соціальної приналежності⁵³ й дає їм можливість виконувати активну роль у захисті себе й інших від завдання шкоди. Крім того, у середовищі відповідальних за прийняття рішень усе частіше можна спостерегти свідчення переконаності в тому, що участь дітей в обговоренні проєктів законів і політики є більш прийнятним підходом, який краще відповідає реальним потребам дітей, що в результаті допомагає вживати ефективніших заходів.

42. Рада Європи докладає зусиль для надання дітям більшої кількості можливостей та простору для участі в усіх заходах динамічного трикутника організації — встановленні стандартів, заходах контролю і проєктах співпраці. Для розширення механізмів і практик участі дітей держави-члени розробили низку різноманітних заходів. Протягом останніх років завдяки цим заходам **діти можуть ефективніше висловлювати свої думки** в системі правосуддя, школах (наприклад, для боротьби із цькуванням і насильством), системі охорони здоров'я (наприклад, для врахування побажань дітей щодо їхнього лікування) або в інтернет-середовищі (наприклад, для розроблення рішень, які ефективно забезпечують дітей доступом до цифрових інструментів і захищають їх від шкідливого впливу).⁵⁴ Усе частіше **діти виступають у ролі захисників прав людини**, хоча багато з них стикаються з численними труднощами внаслідок своєї активістської діяльності. Це проблема, яка потребує подальшого дослідження.

43. Попри досягнення позитивних результатів, участь дітей усе ще часто ігнорується і залишається фрагментарною на національному рівні. Можливості для поліпшення ситуації існують також у контексті **участі дітей у демократичних процесах**⁵⁵ через безпечні, етичні й ефективні процедури участі. Організація вживатиме подальших дій і прагнучиме до погодження заходів зі Стратегією ЄС із прав дитини,⁵⁶ щоб забезпечити більшу успішну впровадження чинних стандартів та інструментів у державах-членах Ради Європи, а також сприяти новаторству й нарощуванню потенціалу у вибраних напрямках. Основний пріоритет також охоплює **етап подальшого контролю за процесами, у яких брали участь діти**. Його мета — забезпечувати результативність відповідних процесів, що передбачають обговорення за участі дітей. Украй необхідно в подальшій діяльності враховувати

⁵² Загальний коментар № 12 (2009) Комітету ООН з прав дитини щодо права дитини бути вислуханою.

⁵³ Парламентська асамблея Ради Європи (2019). Надання права висловлюватися кожній дитині: сприяння участі дітей як основа демократичного суспільства (док. 14806).

⁵⁴ Там само.

⁵⁵ Згідно з даними звіту «Наша Європа, наші права, наше майбутнє», і незалежно від походження, більшість опитаних дітей (70 % у Європі) хотіли би брати активнішу участь, якби їм дали таку можливість.

⁵⁶ Стратегія ЄС із прав дитини охоплює завдання щодо розширення «участі в політичному й демократичному житті: ЄС дає дітям нові можливості бути активними громадянами та членами демократичного суспільства».

проблеми, які діти визначили під час обговорень, оскільки вони часто відчують, що попри участь в обговореннях, їхній внесок не завжди має значення.⁵⁷

44. Рада Європи продовжить надавати рекомендації щодо систематичної реалізації на практиці участі дітей у всіх контекстах, що їх стосуються, у формі надання державам-членам на їхнє прохання підтримки в ході виконання Рекомендації щодо участі дітей і молоді віком до 18 років.⁵⁸ Організація також продовжить створювати зручні та зрозумілі для дітей версії своїх стандартів і довідкових документів.

Основні статті КПД ООН	Право дитини
13	Висловлювати свої думки й отримувати інформацію
14	Свобода думки, совісті та релігії
15	Свобода асоціацій
17	Доступ до відповідної інформації
31	Участь

Основні статті ЄКПЛ	Право дитини
10	Свобода вираження поглядів
11	Свобода зібрань і свобода об'єднань
14	Заборона дискримінації
2 Протоколу 1	Освіта

Цілі ЦСР ООН	Цілі, досягненню яких сприятиме Стратегія у контексті участі дітей
5. Гендерна рівність	5.5 Забезпечити всебічну і реальну участь [дівчат і] жінок і рівні для них можливості для лідерства на всіх рівнях прийняття рішень у політичному, економічному та суспільному житті
10. Скорочення нерівності	10.2 Підтримати законодавчо та заохочувати активну участь усіх людей у соціальному, економічному і політичному житті незалежно від їхнього віку, статі, інвалідності, раси, етнічної належності, походження, релігії та економічного чи іншого статусу
11. Стійкі міста та населені пункти	11.3 Розширити масштаби відкритої для всіх і екологічно стійкої урбанізації та можливості для комплексного і сталого планування населених пунктів та управління ними на основі широкої участі
16. Мир, справедливість та сильні інститути	16.7 Забезпечити відповідальне прийняття рішень репрезентативними органами на всіх рівнях за участі всіх верств суспільства

Проблеми, що виникають
<ul style="list-style-type: none"> Участь дітей часто ігнорується і залишається фрагментарною на національному рівні, крім того, існує потреба в більш координованому та стабільному підході, який би забезпечувався за допомогою постійних механізмів, що пропонують дітям легкий доступ до процедур прийняття рішень і дають їм змогу брати в них участь більш систематично. Для ефективної участі дітям не вистачає інформації про її механізми, а також інформації у зручній і зрозумілій для них формі. Діти недостатньо залучені до процесів, що відбуваються в межах систем судочинства і прийняття відповідних рішень. Дітям також не вистачає доступу до зручних і зрозумілих механізмів подання скарг. Можливості долучитися до заходів участі доступні не для всіх дітей. Зокрема, діти, які перебувають у вразливому становищі, а також малолітні діти недостатньо залучені до процесів участі. Підхід до участі під керівництвом дорослих має обмежені можливості для вирішення проблеми нерівноправності позицій дітей і дорослих. Обмеження демократичного громадянства дітей є основною перешкодою успішній реалізації решти їхніх прав. Для вирішення таких проблем, як насильство та цькування у школах або доступність здорового середовища, й ефективнішого надання дітям ретельно зважених послуг, які враховують їхні інтереси, необхідна точка зору «зсередини», зокрема знання, якими володіють самі діти. Діти, які виступають у ролі захисників прав людини, стикаються з труднощами, коли їм доводиться відстоювати власні права, і коли потрібно, щоб їх сприймали серйозно. У деяких контекстах їм навіть погрожують, чинять на них тиск і заважають діяти.

⁵⁷ Див. звіт «Наша Європа, наші права, наше майбутнє».

⁵⁸ CM/Rec(2012)2.

... і визначені Радою Європи шляхи забезпечення вільної та ефективної участі дітей:	
РЕАЛІЗАЦІЯ її стандартів за допомогою постійного:	НОВАТОРСТВА шляхом:
5.1.1 Залучення дітей і належне врахування їхніх думок під час розроблення, впровадження та оцінювання стандартів, політик і заходів Ради Європи , а також надання їм зворотного зв'язку щодо того, яким чином їхні думки було враховано.	5.2.1 Сприяння залученню дітей до демократичних процесів і забезпечення їхньої участі в політичному житті відповідно до їхнього віку та рівня зрілості, зокрема шляхом заохочення держав-членів розглянути можливість зниження віку голосування . ⁵⁹
5.1.2 Розширення можливостей і сприяння безпечній та етичній участі дітей шляхом запровадження політик захисту дітей, принципів захисту й етичного збирання персональних даних, а також надання дітям доступу до інформації щодо процесів участі.	5.2.2 Надання дітям ширшого доступу до інформації та можливостей брати участь у прийнятті рішень щодо навколишнього середовища на різних рівнях процесу їх прийняття веде до спільного формування екологічної політики .
5.1.3 Сприяння участі дітей у шкільному середовищі та неформальному навчанні , у прийнятті рішень, що стосуються їхнього здоров'я , а також оцінюванні послуг, що надаються дітям і їхнім сім'ям.	5.2.3 Заохочення посадових осіб, фахівців і волонтерів, які працюють з дітьми, використовувати орієнтовані на практику, науково обґрунтовані робочі методи та інструменти, які допомагають зрозуміти, як потрібно вислуховувати дітей, спілкуватися з ними й надавати їм інформацію у зручній і зрозумілій для них формі.
5.1.4 Підтримка розроблення національних стратегій і планів дій щодо участі дітей.	5.2.4 Розробити навчальні модулі й забезпечити систематичну підготовку з питань участі дітей , зокрема шляхом застосування відповідних методів та інструментів, а також залучення дітей у ролі інструкторів.
5.1.5 Виконання подальших оцінювань механізмів участі дітей і практична робота в межах інструмента оцінювання участі дітей (CPAT) , а також удосконалення відповідних інструментів для виконання регулярного аналізу виконання завдань на рівні країни.	5.2.5 Встановлення стійких каналів комунікації безпосередньо з дітьми та розроблення заходів під керівництвом дітей на рівні Ради Європи, зокрема шляхом визначення наявних ініціатив і мереж під керівництвом дітей та співпраці з ними.
	5.2.6 Захист дітей, які виконують роль захисників прав людини та навколишнього середовища й розширення їхніх прав і можливостей.
	5.2.7 Допрацювання можливостей і потенціалу встановлення контактів із дітьми за допомогою цифрових технологій .
	5.2.8 Популяризація участі дітей у роботі інших органів Ради Європи, зокрема шляхом запровадження заходів з нарощування потенціалу та підготовки персоналу.
	5.2.9 Забезпечення включення у процес участі дітей, які перебувають у вразливому становищі .
	5.2.10 Посилення відповідальності за реалізацію права дитини бути вислуханою та фактичний вплив, який діти матимуть на формування законів і політики, а також на надання послуг і прийняття рішень під час адміністративних і судових проваджень.

⁵⁹ Наразі лише в Австрії, Греції, Мальті та Шотландії мінімальний вік голосування нижчий, ніж 18 років. Проміжне оцінювання попередньої Стратегії з прав дитини (на 2016–2021 рр.) продемонструвало, що діти зацікавлені в залученні до політичного життя й готові брати участь у разі зниження віку голосування (Звіт про конференцію з переосмислення влади: зміцнення прав дитини, листопад 2019 р.).

АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти	
Проблеми, які потребують невідкладного вирішення	<ul style="list-style-type: none"> - Визначення тем, які, на думку самих дітей, є важливими для того, щоб їхні думки вислуховували та враховували. - Надання дітям і фахівцям зручного доступу до цифрових платформ та опитувальників, які збирають точки зору дітей і допомагають посадовим особам, фахівцям і волонтерам у різних галузях краще розуміти їхнє ставлення. - Надання дітям, які проживають у закладах альтернативного піклування, можливості висловлювати свої думки, а також допомоги з подоланням страху перед покаранням з боку піклувальників.
Заходи, яких можна вжити	<ul style="list-style-type: none"> - Запровадити «Європейський день висловлення думок дітьми / День дитячих висловлювань», щоб підвищити обізнаність про те, що думки дітей важливі й мають враховуватися. - Створити платформу для спілкування між дітьми у Європі або інтернет-форум, на якому вони зможуть обмінюватися інформацією про можливості участі, ідеї, труднощі, проблеми та пропозиції, пов'язані з якістю їхнього життя, розвитком і добробутом. - Підготовка та підтримка постачальників послуг (лікарів, шкільних психологів тощо) до спілкування з дітьми, надання їм інформації, вислуховування їх і врахування їхніх думок, а також посилення їхньої автономності, щоб запобігти передачі цієї інформації іншим особам без згоди дітей.
Варіанти участі дітей	<ul style="list-style-type: none"> - Участь в обговореннях певних тем, що їх стосуються. - Через молодіжні парламенти, європейські платформи та/або безпечні інтернет-форуми, цифрові платформи й соціальні мережі (наприклад, TikTok або Instagram) з питань, які стосуються дітей.

ВАЖЛИВО. У контексті роботи в галузі участі дітей Рада Європи застосовуватиме такі підходи:

Підхід, який враховує гендерні питання: шляхом забезпечення повноцінного й ефективного залучення дівчат до процесів участі дітей.

Підхід, який забороняє дискримінацію: шляхом включення у процеси участі дітей, які перебувають у вразливому становищі, як-от дітей, що мігрують, дітей, що належать до національних меншин, зокрема ромів і кочівників, дітей під опікою або дітей з інвалідністю.

Основні залучені органи Ради Європи (перелік не вичерпний, в алфавітному порядку)	Інші залучені підрозділи Ради Європи
<ul style="list-style-type: none"> • Комісар з прав людини • Комітет експертів з питань ромів і кочівників (ADI-ROM) • Комітет юридичних радників з питань міжнародного публічного права (CAHDI) • Комітет учасників Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротський комітет (T-ES)) • Комітет з прав людини в галузі біомедицини та охорони здоров'я (CDBIO) • Європейський комітет з питань освіти (CDEDU) • Європейський комітет з питань правового співробітництва (CDCJ) • Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) • Керівний комітет з прав дитини (CDENF) • Керівний комітет з питань різноманітності, інклюзії та протидії дискримінації (CDADI) 	

2.6. Права дітей у кризових і надзвичайних ситуаціях

«Я хочу мати право залишатися дитиною».

«Дорослі дають обіцянки й не виконують їх».

«У моїй країні ми ніколи не чули слова “право”».

45. Права дитини перебувають **під більшою загрозою під час кризових і надзвичайних ситуацій**, а тому їх потрібно поважати й охороняти з особливою ретельністю. До таких ситуацій належать збройні конфлікти й терористичні акти, міграція та вимушене переселення, кризи в галузі економіки чи охорони здоров'я, стихійні лиха, зокрема кліматичні зміни, а також будь-які інші непередбачувані події, які можуть перешкодити дітям користуватися всіма їхніми правами людини. Стратегія має на меті підтримувати певний рівень гнучкості щодо непередбачуваних подій, щоб мати можливість вирішувати й нові проблеми, що виникають.

46. **Європу не можна вважати безпечною гаванню з точки зору кризових і надзвичайних ситуацій**. Унаслідок пандемії COVID-19 майже кожна дитина в Європі зазнала впливу кризи в галузі охорони здоров'я, а багато з них — ще й економічної кризи. Діти, що проживають у зонах конфлікту, — також реальне явище у державах-членах Ради Європи. Крім того, деякі діти проживають у зонах конфлікту тому, що їхні батьки беруть участь у терористичних організаціях. Такі діти прагнуть повернутися у європейські країни свого походження. Також усе більше людей, у тому числі дітей, змушені рятуватися втечею зі своїх країн. Вони продовжують прибувати в Європу в пошуках безпеки й захисту. Крім того, європейський регіон переживає безпрецедентні масштаби трудової міграції, унаслідок якої багато дітей залишаються без піклування одного або обох батьків у країнах свого проживання. Актуальна для всього світу екологічна криза також наражає дітей на ризик завдання шкоди з огляду на коротко- й довгострокові наслідки кліматичних змін і погіршення умов навколишнього середовища для міграційних рухів, а також для можливості дітей користуватися послугами системи охорони здоров'я за найвищими можливими стандартами.

Основні статті КПД ООН	Право дитини
19	Захист від насильства
20	Захист і допомога в разі позбавлення сімейного оточення
22	Захист або гуманітарна допомога в разі бажання одержати статус біженця
24	Користуватися послугами системи охорони здоров'я за найвищими можливими стандартами
29	Освіта, спрямована на виховання поваги до навколишньої природи
38	Захист під час збройних конфліктів шляхом дотримання норм міжнародного гуманітарного права; а також не брати участі у воєнних діях чи діяльності збройних сил, якщо особа не досягла віку п'ятнадцяти років
39	Відновлення та реінтеграція дітей, які є жертвами збройних конфліктів

Основні статті ЄКПЛ	Право дитини
2	Життя
5	Свобода та особиста недоторканість
8	Повага до приватного та сімейного життя
13	Ефективні засоби правового захисту
14	Заборона дискримінації

Цілі ЦСР ООН	Цілі, досягненню яких сприятиме Стратегія у контексті участі дітей
1. Подолання бідності	1.5 Підвищити життєстійкість малозабезпечених і осіб, які перебувають в уразливому становищі, зменшити їх незахищеність і вразливість перед викликаними зміною клімату екстремальними явищами та іншими економічними, соціальними й екологічними потрясіннями і лихами
3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю	3.d Нарощувати потенціал усіх країн, особливо країн, що розвиваються, у сфері раннього попередження, зниження ризиків і регулювання національних і глобальних ризиків для здоров'я

4. Якісна освіта	4.7 Забезпечити, щоб усі учні здобували знання і навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, у тому числі через навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, ґендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства
10. Скорочення нерівності	10.7 Сприяти впорядкованій, безпечній, законній і відповідальній міграції та мобільності людей, у тому числі за допомогою проведення спланованої і добре продуманої міграційної політики
11. Стійкі міста та населені пункти	11.5 Скоротити кількість загиблих і постраждалих та значно зменшити економічні збитки внаслідок лих, приділяючи особливу увагу захисту малозабезпечених і вразливих груп населення
13. Боротьба зі зміною клімату	13.3 Поліпшити просвітництво, поширення інформації і можливості людей та установ щодо послаблення наслідків зміни клімату, адаптації до них і раннього попередження

Проблеми, що виникають

- Кризові й надзвичайні ситуації є складовою нерівності, яка вже існує для багатьох дітей у зв'язку з користуванням економічними, соціальними й культурними правами. Такі ситуації **підвищують імовірність того, що діти опиняться у злиднях, житимуть і/або працюватимуть на вулиці**, а також стануть жертвами торгівлі людьми, експлуатації та насильства. Для дітей, що живуть у бідності, також **вища ймовірність бути розлученими з батьками або опікунами**, наприклад, коли кризові ситуації призводять до економічних труднощів, які спричиняють посилення міграції.
- Крім того, у кризових і надзвичайних ситуаціях діти страждають від **обмеженого доступу до освіти й медичного обслуговування**, а ймовірність порушення їхніх соціальних прав підвищується.
- У деяких випадках до дітей **може частіше застосовуватися позбавлення волі**, наприклад дітей, що мігрують, утримують у центрах адміністративного утримання.
- У кризових і надзвичайних ситуаціях процвітають **екстремістські групи**, що може призвести до потенційної радикалізації дітей з метою вчинення терористичних актів.
- Кліматичні зміни та стихійні лиха перешкоджають **дітям жити у здоровому середовищі**, а **погіршення умов навколишнього середовища** пов'язане із серйозними наслідками для здоров'я дітей. Діти також часто зазнають впливу токсичності.

... і визначені Радою Європи шляхи забезпечення захисту прав дітей у кризових і надзвичайних ситуаціях:

РЕАЛІЗАЦІЯ її стандартів за допомогою постійного:	НОВАТОРСТВА шляхом:
6.1.1 Розроблення та сприяння поширенню стандартів з прав людини для дітей, що мігрують (за допомогою заходів, передбачених Планом дій Ради Європи щодо захисту вразливих груп населення у контексті міграції та пошуку притулку в Європі на 2021–2025 рр., наприклад здійснення подальшого контролю за виконанням Рекомендації про дієву опіку для дітей без супроводу дорослих та дітей, розлучених із сім'єю, у контексті міграції ⁶⁰ або поширення сімейної та громадської опіки для дітей без супроводу дорослих.	6.2.1 Надання державам-членам підтримки в побудові міцних систем захисту дітей , здатних адаптуватися до кризових ситуацій.
6.1.2 Виконання ролі платформи для обміну передовим досвідом між державами-членами щодо заходів реагування на такі міжнародні кризи, як пандемія COVID-19.	6.2.2 Надання рекомендацій щодо захисту дітей в умовах кризи в галузі охорони здоров'я , зокрема шляхом підтримки стійкості дітей, забезпечення належної уваги до їхнього права на освіту й участь, а також шляхом поширення цифрового громадянства, завдяки чому діти зможуть розвивати свою здатність правильно реагувати в кризових ситуаціях.
	6.2.3 Збір даних щодо потенційних нових уразливих обставин, які виникають внаслідок кризових і надзвичайних ситуацій, а також розроблення новаторських заходів, спрямованих на захист тих, хто опинився в таких обставинах.
	6.2.4 Розвиток можливостей і розроблення інструментів для підтримання заходів держав-членів із захисту дітей в умовах збройних конфліктів , а також реінтеграції та реабілітації дітей , які повернулися із зон конфлікту.

⁶⁰ CM/Rec (2019)11.

<p>6.1.3 Відстоювання права на освіту, що поважає природу й підвищує обізнаність про стихійні лиха та пов'язані з навколишнім середовищем ризики.</p>	<p>6.2.5 Аналіз і надання консультацій з юридичних питань, що стосуються дітей, які опинилися в таких ситуаціях, як-от щодо опіки, житла, прав на землю та майно, реєстрації, визначення національності та громадянства, статусу осіб без громадянства та інших питань публічного права, особливо стосовно сиріт, дітей-біженців і внутрішньо переміщених дітей, а також у разі серйозного порушення прав людини.</p> <p>6.2.6 Визнання обов'язків щодо прав людини, пов'язаних з можливістю жити в безпечному, чистому, здоровому та стійкому середовищі.</p> <p>6.2.7 Сприяння доступу дітей до правосуддя у зв'язку із завданням шкоди навколишньому середовищу.</p>
--	--

АКТУАЛЬНО: Що пропонують діти	
Проблеми, які потребують невідкладного вирішення	<ul style="list-style-type: none"> - Захист дітей, особливо в кризових і надзвичайних ситуаціях (наприклад, під час (громадянської) війни). - Слід зазначити, що в ситуаціях війни та збройного конфлікту виживання є першочерговим пріоритетом, а діти стикаються з багатьма перешкодами для розвитку своїх можливостей, ресурсів і потенціалу. - Забезпечення більшої ефективності та своєчасного виконання процедур для дітей-мігрантів і дітей-біженців, особливо тих, що залишилися без супроводу дорослих. - Забезпечення більшої доступності своєчасних і менш складних процедур возз'єднання сімей. - Надання можливості всім дітям, навіть тим, що опинилися в кризових і надзвичайних ситуаціях, навчатися у школі або здобувати освіту іншими способами.
Заходи, яких можна вжити	<ul style="list-style-type: none"> - Поселяти дітей-мігрантів і дітей-біженців у центрах тимчасового розміщення та притулках, які враховують їхні потреби. - Розробляти політики та процедури приймання дітей-мігрантів і дітей-біженців таким чином, щоб вони більшою мірою враховували їхні інтереси та права. - Гарантувати постійний вільний доступ до системи охорони здоров'я для дітей, які опинилися в кризових і надзвичайних ситуаціях, і забезпечувати своєчасний доступ до лікування з дотриманням права дітей бути вислуханими й давати інформовану згоду способом, що відповідає їхньому віку.
Варіанти участі дітей	Діти повинні мати можливість впливати на ставлення та позиції старших поколінь, зокрема щодо питань ґендерної рівності.

ВАЖЛИВО. У контексті роботи з питань дітей, які опинилися в кризових і надзвичайних ситуаціях, Рада Європи застосовуватиме такі підходи:

Підхід, який враховує ґендерні питання: шляхом розгляду питання ґендерно зумовленого насильства у надзвичайних ситуаціях і впливу заходів, пов'язаних з COVID-19, на рівність хлопців і дівчат.

Підхід, який забороняє дискримінацію: шляхом докладнішого розгляду питань захисту різних груп дітей, які перебувають у вразливому становищі під час кризи (діти, що зазнали впливу міграції, вимушено переселені діти, діти-роми й діти-кочівники, діти, що проживають у зонах конфлікту, діти з інвалідністю, діти, які є представниками ЛГБТІ, або діти, що живуть у бідності).

Підхід, який передбачає участь дітей: шляхом сприяння залученню дітей до процесів прийняття рішень, пов'язаних з кризовими й надзвичайними ситуаціями, як-от щодо екологічної політики й заходів боротьби з пандемією.

Основні залучені органи Ради Європи (перелік не вичерпний, в алфавітному порядку)	Інші залучені підрозділи Ради Європи
<ul style="list-style-type: none"> • Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) • Комісар з прав людини • Конгрес місцевих та регіональних органів влади • Комітет з протидії тероризму (CDCT) • Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) • Керівний комітет з прав людини (CDDH) • Європейський комітет з питань освіти (CDEDU) • Європейський комітет із соціальних прав (ЄКСП) • Європейський суд з прав людини • Європейський керівний комітет з питань молоді CDEJ / Консультативна рада у справах молоді • Група експертів з протидії торгівлі людьми (GRETA) • Керівний комітет з питань різноманітності, інклюзії та протидії дискримінації (CDADI) 	<ul style="list-style-type: none"> • Підрозділ незалежних органів з прав людини • Європейсько-середземноморська угода про джерела підвищеної небезпеки (EUR-OPA)

3 ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ. Як цього досягти?

47. Стратегії є довідковими рамковими документами й інструменти, які передбачають досягнення конкретних поліпшень. Стратегія в галузі прав дитини, як представлена в цьому документі, у результаті повинна втілитися в підвищенні рівня захисту прав і добробут всіх дітей, що живуть у Європі. Ця Стратегія Ради Європи з прав дитини на 2022–2027 рр.: «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства» призначення для досягнення видимих результатів і прогресу для дітей у Європі, а саме забезпечення реального впливу на їхні життя.

48. Для досягнення цієї мети у Стратегії потрібно прозоро висвітлити способи досягнення прогресу в шести тематичних пріоритетних напрямках. Слід визначити правильний «каталізатор», який допоможе всім зацікавленим сторонам досягти успіху загалом та індивідуально. Такі «рушії» цієї Стратегії можна знайти на різних рівнях. До них, без сумніву, належать такі: інтегровані підходи й міжгалузеві заходи (на європейському й національному рівнях); послідовні й інноваційні робочі методи; міцні партнерські відносини (у межах Організації та із зовнішніми партнерами); достатня кількість ресурсів; супровідна комунікаційна стратегія; підвищення обізнаності про поточні ризики та прогнозування тенденцій і подальшого розвитку ситуації; політичне волевиявлення та відповідальність основних зацікавлених сторін і лідерів.

49. Рада Європи загалом і, зокрема, Керівний комітет з прав дитини (CDENF) представляють унікальне підґрунтя для міжурядової співпраці за участі численних зацікавлених сторін, необхідної для реалізації амбітної Стратегії. Для досягнення цього результату всі зацікавлені сторони повинні відповідально виконувати погоджені завдання й відігравати свою роль. Лише тоді вдасться розкрити індивідуальний і колективний потенціал, щоб забезпечити «Права дитини на практиці».

3.1 Суспільні інститути

50. CDENF є основним органом, що координує проектування Стратегії, її реалізацію та нагляд за виконанням її завдань спільно з іншими органами Ради Європи та міжнародними партнерськими організаціями. У межах запланованих робочих завдань на чотири роки він продовжить двічі на рік скликати пленарні засідання, а також матиме можливість організовувати додаткові тематичні зустрічі в різних форматах і створювати відповідні підзвітні групи фахівців і робочі групи в разі потреби згідно з практикою, що застосовувалася в межах його попередніх повноважень. Інші міжурядові й моніторингові органи Ради Європи також відповідатимуть за обрані заходи, що відповідають їхній компетенції.

51. Така структура міжурядової співпраці відобразатиме найнагальніші встановлені пріоритети й одночасно залишатиметься достатньо гнучкою, щоб адаптуватися до виникнення на пізніших етапах нових непередбачуваних проблем. CDENF продовжить залучати численних внутрішніх і зовнішніх партнерів, наприклад представників інших органів Ради Європи й міжнародних організацій, громадських організацій і держав, які не є членами Ради Європи, у форматі як офіційних зустрічей, так і заходів з реалізації та інформаційних заходів, щоб оживити традиційні й майбутні партнерські відносини та забезпечити вплив на права дітей.

3.2 Методи роботи

52. Для реалізації багаторівневої Стратегії за участі численних зацікавлених сторін потрібні чіткі та прозорі методи роботи, що допоможуть впроваджувати відповідальні та зрозумілі заходи, яких дотримуватимуться зацікавлені особи, і в межах яких буде можливою взаємодія погодження діяльності чи розвитку партнерських відносин за будь-якої можливості.

53. Нижче перелічено основні елементи робочих методів Стратегії:

54. **Часові рамки** Стратегії визначені згідно з іншою логікою на рівні CDENF з урахуванням точки зору Комітету міністрів.

- Стратегія охоплює шість років (2022–2027 рр.); через три роки CDENF планує провести проміжне оцінювання.
- Спираючись на План дій, Секретаріат готуватиме звіт щодо реалізації робочих завдань CDENF. Такий звіт подаватиметься Комітету міністрів кожні два роки (згідно з вимогами міжурядових стандартів, передбачених Комітетом міністрів Ради Європи для всіх її керівних комітетів і моніторингових органів на 2022–2025 рр.).

55. Унаслідок цього відбудеться «чергування» зобов'язань щодо звітування у зв'язку зі Стратегією. Це допоможе врегулювати процес і сприятиме здійсненню контролю з боку залучених зацікавлених сторін.

56. Здійсненню контролю та нагляду за реалізацією Стратегії сприятимуть окремі дворічні **Плани дій**, які готуватимуться паралельно зі Стратегією і в остаточному вигляді будуть представлені навесні 2022 р. після затвердження Стратегії Комітетом міністрів. Проте деталізована логічна структура, пов'язана з основними завданнями Стратегії, заповнить прогалини між завданнями та Планом дій, а також продемонструє, яким чином виконання цілей і завдань сприятиме забезпеченню «Прав дитини на практиці: від реалізації до новаторства». План дій у такому разі відіграватиме роль чітких настанов, погоджених усіма внутрішніми та зовнішніми партнерами, які визначають спільні й індивідуальні заходи, котрі потрібно розробити в межах Стратегії, очікувані результати, пов'язані з ними строки, а також рекомендовані показники для вимірювання їх успішності. Завдяки втіленню у формі докладної структури реалізації майбутній План дій допоможе Раді Європи та її партнерам перейти «від слів до дій», оскільки всі завдання Стратегії втілюватимуться в реальних поліпшеннях у житті європейських дітей.

57. Серед **додаткових ресурсів і методів**, що використовуватимуться для ефективної реалізації Стратегії, (й надалі) будуть такі:

- Звернення по допомогу зовнішніх експертів академічної і консультативної мережі відділу захисту прав дитини або інших оперативних органів.
- Організація заходів з нарощування потенціалу та створення відповідних інструментів, посібників і методичних документів для надання національним зацікавленим сторонам допомоги в реалізації завдань Стратегії (у межах компетенції Керівного комітету або у тісній співпраці з підрозділом співпраці відділу захисту прав дитини).
- Звернення до різних шляхів поліпшення доказової бази перед розробленням нових стандартів і настанов, щоб забезпечити їх відповідність реальним потребам дітей, шляхом збору даних через CDENF (наприклад, у формі опитувань), моніторинг роботи комітетів (наприклад, ЄКСП), проведення кабінетних досліджень (Секретаріатом й уповноваженими консультантами) або через публікації партнерських організацій (наприклад, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Європейської комісії, Агентства ЄС із основоположних прав (FRA) тощо).
- Методи підвищення обізнаності різного масштабу, формату та тривалості, як передбачають, наприклад, проведення тематичних кампаній, одноразових заходів, нових публікацій або кампаній у соціальних мережах.
- Платформи вивчення нових труднощів і тенденцій або нових проблем з метою виявлення нових напрямків, які потребують законодавчого або політичного реагування та вжиття подальших заходів на європейському й національному рівнях.

3.3 Партнерські відносини

58. Під час реалізації Стратегії відділ захисту прав дитини співпрацюватиме не лише із внутрішніми партнерами (зацікавлені сектори Ради Європи, визначені в кожному пріоритетному напрямку), а й із зовнішніми зацікавленими сторонами, зокрема з міжнародними організаціями, міжнародними або європейськими громадськими організаціями, державами, які не є членами Ради Європи, а також з діловим сектором і промисловістю, якщо існуватиме можливість або потреба погодити заходи.⁶¹

⁶¹ Конкретні функції та обов'язки цих партнерів будуть визначені в Плані дій.

59. Серед основних партнерів з реалізації Стратегії будуть й інші європейські та міжнародні організації, починаючи з Європейського Союзу, який представлятимуть Європейська комісія і Агентство із основоположних прав (FRA). Співпраця стосуватиметься погодження заходів, визначених у межах Стратегії ЄС із прав дитини, і отримуватиме від ЄС фінансування, передбачене для проєктів співпраці під керівництвом Ради Європи. До міжнародних партнерів з реалізації цієї Стратегії належить Управління Верховного комісара з прав людини (УВКПЛ) й особливо КПД, ЮНІСЕФ, спеціальний представник Генерального секретаря ООН з питань насильства щодо дітей (UN SRSG VAC), спеціальний доповідач з питань торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародна організація франкофонії (МОФ) і Рада держав Балтійського моря (РДБМ).

60. Громадські організації й надалі залишатимуться основними партнерами, зокрема: Європейська мережа омбудсменів з прав дитини (ENOC), «Єврочайлд» (Eurochild), «Міжнародний захист дітей» (Defence for Children International, DCI) та її філії, ініціатива «Припинімо насильство» (End Violence Initiative), Міжвідомча дорадча група з питань ювенальної юстиції (IPJJ), «Припинення дитячої проституції, дитячої порнографії і торгівлі дітьми з метою сексуальної експлуатації» (ECPAT International), «Врятуймо дітей» (Save the Children), «СОС Дитячі Містечка» (SOS Children's Villages), «Зниклі діти у Європі» (Missing Children Europe), Конфедерація організацій з питань сім'ї у Європейському Союзі (COFACE), Міжнародна асоціація суддів і слідчих суддів у справах молоді та сім'ї, Міжнародна спільнота соціальної допомоги (ISS), Міжнародна мережа з прав дитини (CRIN), Міжнародна мережа правосуддя, дружнього до дітей (CFJ-EN), «Ворлд Віжн Інтернешнл» (World Vision International) та інші.

61. Діти й надалі будуть основним партнером з реалізації Стратегії, оскільки й надалі братимуть участь у розробленні, впровадженні й оцінюванні стандартів, політик і заходів Ради Європи, пов'язаних з їхніми правами й добробутом. Будь-які відносини з дітьми, встановлені під час підготовки цієї Стратегії та її реалізації, супроводжувалися і регулювалися й надалі супроводжуватимуться і регулюватимуться політикою Ради Європи щодо захисту дітей, яка також передбачає наявність відповідних зобов'язань партнерських організацій щодо встановлення контактів із дітьми у межах заходів, що здійснюються Радою Європи.

62. І нарешті, з метою сприяння новаторству в галузі співпраці на користь прав дитини за участі численних зацікавлених сторін Рада Європи намагатиметься розробити структурований підхід до залучення приватного сектора таким чином, щоб поширювати застосування підходів, що враховують інтереси дітей, у всіх сферах суспільства.

3.4 Ресурси

63. До ключових ресурсів, пов'язаних з реалізацією Стратегії, належатимуть ресурси, виділені відділу захисту прав дитини в межах його звичного бюджету, а також у формі позабюджетних засобів. Інші оперативні установи Ради Європи, що відповідають за роботу інших міжурядових або моніторингових органів, надаватимуть фінансування в межах своїх звичайних бюджетів, виділених на визначені в плані дій спільні заходи. Парламентська асамблея [і Конгрес місцевих та регіональних органів влади] підтримуватимуть ефективну та стабільну реалізацію Стратегію у державах-членах Ради Європи шляхом введення її в законодавчу діяльність, заходи з формування бюджетів і здійснення нагляду, що виконуються національними парламентами, місцевими й регіональними органами влади. Стратегію буде представлено в межах звичайної програми міжурядового співробітництва, реалізованої в інструментах внутрішнього управління, як-от програмно-бюджетна процедура на два роки та робочі завдання для кожного комітету, виділений бюджет і персонал.

64. Як і під час реалізації попередніх стратегій, досвід персоналу Ради Європи доповнюватиметься участю відповідних консультантів або партнерських організацій. Для найкращого врахування досвіду й вимог національних органів влади та їхніх відповідних партнерів щодо наявності та використання ресурсів, знань і даних, доступних у державах-членах, регулярно проводитимуться експертні слухання, обміни думками та опитування за ініціативою Секретаріату. Певні національні заходи, метою яких є розроблення, поширення та пропагування стандартів, зможуть отримати підтримку Ради Європи у формі відповідних грантових угод.

3.5 Комунікація та привернення уваги

65. Розроблення комунікаційної стратегії сприятиме поширенню інформації про Стратегію і успіх, якого досягнуто, зокрема за допомогою вебсайту <http://www.coe.int/children>. Інформація щодо нових обставин і заходів також надаватиметься через відповідні соціальні мережі, зокрема, насамперед через сторінку у Facebook і акаунт у Twitter (@coe_children). Канали в інших соціальних мережах у подальшому також розвиватимуться.

66. Вебсайт водночас виконуватиме роль платформи «внутрішньої» комунікації між державами-членами, що працюють над реалізацією Стратегії (через спеціальні вебсторінки комітетів), а також засобу привернення «зовнішньої» уваги до результатів реалізації Стратегії, зокрема законодавчих змін і нових програм політики на національному рівні, а також нових документів та інструментів Ради Європи, які сприяють досягненню високих стандартів дотримання прав людини. Вебсайт також поширюватиме матеріали для широкої публіки, як-от брошури для дітей і молоді, настанови для батьків або посібники та контрольні списки для фахівців, що працюють з дітьми і для дітей.

4 ВІДСТЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Моніторинг та оцінювання

67. Ця Стратегія розрахована на 6-річний період, що дає достатньо простору для розгортання основних видів діяльності, моніторингу виконання численних визначених завдань і оцінювання їхнього впливу на життя дітей та в інституційних контекстах, у яких вони розвиваються. Проте протягом такого тривалого періоду, імовірно, виникатимуть суспільні зміни й нові обставини, які можуть потребувати стратегічного коригування, що означає, що Стратегія має залишатися відкритою, щоб охоплювати нові проблеми і змінювати акценти для тих, що були погоджені із самого початку.

68. **Оцінювання заходів у межах Стратегії передбачає різні формати відповідно до їх контексту, інструментів, що використовуються, і залучених зацікавлених сторін:**

69. Прогрес у межах Ради Європи й за участі різних органів і секторів, що співпрацюють у межах Стратегії, вимірюватимуться що два роки на підставі Плану дій, розробленого окремо і представленого в окремому документі. Результати цього внутрішнього оцінювання дадуть змогу скоригувати Стратегію і розробити відповідні нові заходи з огляду на доступні ресурси. Таке оцінювання є в першу чергу **технічним оцінюванням**, яке виконують різні підрозділи Секретаріату Ради Європи. Органом, відповідальним за обмін інформацією про успіхи, буде Міжсекретаріатська робоча група з прав дитини, яка виконує цю роль протягом багатьох років. На підставі Плану дій та успіхів, визначених за допомогою матриць планування логічної структури, кожні два роки створюватиметься звіт щодо реалізації для Комітету міністрів, завдяки чому під наглядом CDENF здійснюватиметься **організаційне оцінювання**.

70. Більш глибоке **політичне оцінювання** успіхів у межах Стратегії здійснюватиметься під керівництвом CDENF і за підтримки інших зацікавлених сторін. Його результатом буде проміжна оглядова конференція, проведення якої заплановане по завершенні перших трьох років. За наявності ресурсів протягом різних процесів оцінювання проводитимуться обговорення за участі дітей згідно з відповідними методиками та політиками захисту дітей, запровадженими Радою Європи.

Матриця планування логічної структури

71. Разом із планами дій, які регулярно оновлюватимуться різними партнерами, залученими до реалізації Стратегії, логічна структура й матриці її планування будуть одним із основних робочих інструментів відстеження успіхів Стратегії на технічному, організаційному й політичному рівнях. Вони стануть підґрунтям внутрішнього контролю за реалізацією Стратегії, який забезпечуватиметься відділом захисту прав дитини. Передбачається розробити спеціальні форми, які держави-члени повинні заповнювати й регулярно подавати, щоб звітувати про будь-які успіхи з їхнього боку в різних пріоритетних напрямках і видах заходів, а також у розрізі конкретних показників.

Ризики та їх пом'якшення

72. Кожна стратегія, програма чи проєкт під час реалізації стикаються з ризиками. Вони можуть виникати з більшою чи меншою ймовірністю (рівень «схильності»), мати різний вплив на реалізацію і потребують застосування особливих і адаптованих заходів пом'якшення. Передбачувані ризики, з якими буде пов'язана ця Стратегія, і заходи реагування на них:

Ризик	Схильність	Вплив	Заходи пом'якшення
Зміна контексту внаслідок появи нових труднощів, які потребують невідкладного реагування	Висока	Високий	Перегляд пріоритетів й адаптація Стратегії найбільш прозорим чином
Відсутність політичного волевиявлення для підтримки реалізації (на європейському й національному рівнях)	Середня	Середній	Посилення заходів пропагування та політичних перемовин
Зміни в обсягах ресурсів, виділених для пов'язаних з реалізацією послуг, що спричинює затримки	Середня	Середній	Перегляд пріоритетів й адаптація Стратегії найбільш прозорим чином
Відсутність добровільних внесків або проєктів співпраці	Середня	Середній	Коригування цільових установок Стратегії і відповідних рамкових документів

ОПЕРАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ:

- Довідкові документи (включно з конвенціями та рекомендаціями Ради Європи)
- План дій
- Матриця планування логічної структури
- Форми заходів контролю та звітування на національному рівні
- Комунікаційна стратегія